

NAŠA UNIVERZITA

UNIVERZITA
KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

2

2024/2025

**LAUREÁTI ESET
SCIENCE AWARD Z UK**

- 4 **Krátke správy**
- 6 **Téma:** Konečne sa môžeme sústrediť na rozvoj
- 14 Rekonštrukcie na internátoch UK
- 16 **Vedeli ste, že?** Ako to bolo s internátmi kedysi
- 18 Mozaika na Štúráku bola posledným dielom jej autora
- 22 **Rozhovor** Michal Mego: Prevenciu rakoviny máme vo svojich rukách
- 25 Vedenie UK na MUNI v Brne
- 28 Veda je od slova zvedavosť
- 31 **Knižné tipy Vydavateľstva UK**
- 32 Trénuje neurónové siete
- 36 Rektor ocenil najlepšie dizertačné práce
- 38 Kurz UK získal cenu aliancie ENLIGHT
- 40 Tanec je pre nás herectvom
- 42 **Absolventka UK:** Štúdium na UK bolo najlepším rozhodnutím v mojom živote
- 44 Internationalisation can attract and retain top talent
- 46 **Rozhovor:** Na budúci rok budem v Hollywoode
- 48 Naši športovci na WIUC opäť prví
- 51 **Univerzita v sieti**

EDITORIÁL

Máme za sebou rok, v ktorom sme si pripomenuli 105. výročie vzniku Univerzity Komenského. Schválne som použil výraz „pripomenuli“, nie „oslávili“. Po pandémie a energetických a vládnych krízach a s vojnou za našimi hranicami prevláda skôr vyčerpanie z množstva práce a spoločenskej polarizácie než túžba oslavovať. Pričom v roku 2024 neprišla žiadna nová veľká kríza. Len veľa malých.

Napriek všetkému sme ako univerzita dosiahli viacero úspechov. V júni sme napríklad ohlásili akreditáciu podľa nových štandardov. V máji sme boli súčasťou festivalu Starmus, vďaka ktorému aj na našej univerzite prednášali držiteľky a držiteľia Nobelovej ceny či osobnosti ako Jane Goodall, Brian May a Chris Hadfield. Získali sme ocenenie Stavba roka 2024 za Pavilón špičkových technológií Fakulty matematiky, fyziky a informatiky UK. Vedecký park UK získal projekt FORGENOM II. Filozofická fakulta UK si vďaka katedre psychológie pripísala najväčší vedecký grant vo svojej histórii, DISCONNECT. Na udeľovaní cien ESET Science Awards si UK prevzala tri zo štyroch hlavných cien. Spustili sme Doktorandskú školu aj Klub alumni. Rozbehli sme projekt propagácie UK v zahraničí, vďaka ktorému sme naše programy predstavili v Austrálii, Japonsku, Spojených štátoch, Slovinsku, Chorvátsku, Srbsku, Švédsku či na Ukrajine. Získali sme ďalšie celkové prvenstvo na medziuniverzitnom športovom turnaji World InterUniversity Championships (WIUC). Nevidanú pozornosť zažila Botanická záhrada UK, kde kvitnúci *Amorphophallus titanum* prilákal rekordný počet návštevníkov.

A potom sme spustili rekonštrukciu aj ďalšieho bloku Štúráku. V tomto čísle sa jej venujeme dôslednejšie, v rozhovore s prorektorkou Janou Duračinskou. Málokto tuší, koľko vypätia, síl a osobnej odvahy treba na rozbehnutie takéhoto projektu, v podmienkach celkovej neistoty a nepredvídateľného financovania.

Na druhej strane bol však 2024 rokom bezprecedentnej spoločenskej polarizácie. Začal sa kondolenciami pražskej Karlovej univerzite. Vyjadrovali sme sa k slovným atakom premiéra na nášho študenta, k nebezpečnému spochybňovaniu očkovania zo strany splnomocnenca vlády, k nepochopiteľnému dištančovaniu sa od aktualizácie medzinárodných zdravotných predpisov, k fyzickému útoku na predsedu vlády či k mizogýnnym verbálnym útokom poslanca. Diskutovali sme o zmenách v trestnom zákone a zrušení špeciálnej prokuratúry. Rektor UK spolu s dekanom Filozofickej fakulty UK verejne vyjadrili obavy zo situácie v rezorte kultúry. K 35. výročiu novembra 1989 vydali senát, správna rada a vedenie spoločné vyhlásenie, ktorým sme sa opäť prihlásili k hodnotám Nežnej revolúcie. Lebo sme cítili, že to po tridsiatich piatich rokoch nemusí byť až také samozrejmé.

Urobili sme veľa. No stále môžeme urobiť viac. Za všetkými úspechmi UK stojí množstvo ľudí, ktorí nad rámec svojich základných študijných povinností či pracovných náplní nasadzujú svoje sily za to, aby táto univerzita bola ešte lepšou. Dúfajme, že rok 2025 bude rokom, v ktorom bude o niečo menej kríz a polarizácie, a o niečo viac úspechov a dôvodov na oslavy.

Radomír Masaryk
prorektor UK pre vonkajšie vzťahy

KRÁTKE SPRÁVY

BRATISLAVA MEDICAL JOURNAL PRECHÁDZA POD VYDAVATEĽSTVO SPRINGER NATURE

Najstarší medicínsky časopis v modernej histórii SR sa stal súčasťou vydavateľskej rodiny Springer Nature, svetového lídra vo vedeckom publikovaní a priekopníka v oblasti otvoreného výskumu. Vďaka tomuto partnerstvu publikované odborné články oslovia širšie publikum, získajú lepšiu indexáciu a viditeľnosť na komunikovanie svojich zistení. Bratislava Medical Journal je pokračovateľom časopisu Bratislavské lekárske listy, ktorý začali vychádzať už v r. 1921 zásluhou prvého rektora Univerzity Komenského Kristiána Hyneka. Pôvodne časopis publikoval príspevky v slovenčine a v češtine,

v roku 1993 sa k slovenčine pridala aj angličtina a od roku 1998 je definovaný ako medzinárodný vedecký časopis, preto vychádza už len v angličtine, a to pod názvom Bratislava Medical Journal. „Časopis si od prvého vydania až dodnes prešiel dlhou, ale úspešnou cestou. Prekonal náročné časy, publikoval významné vedecké príspevky. Časopis je už dnes súčasťou svetových databáz ako SCOPUS, Medline/PubMed, Web of Science. Verím, že renomované vydavateľstvo Springer Nature jeho už teraz vysokú úroveň ešte pozdvihne,“ uviedol dekan Lekárskej fakulty UK Juraj Payer, ktorý je zároveň aj jedným zo šéfredaktorov časopisu. Druhým šéfredaktorom je Ivan Varga, prodekan LF UK pre vedu, výskum a doktorandské štúdium. Vlastníkom Bratislava Medical Journal zostáva Lekárska fakulta UK v Bratislave.

OCENILI HEREČKU EMÍLIU VÁŠÁRYOVÚ

Prvé ocenenie Hlas mladej farmácie udeľované Slovenským spolkom študentov farmácie získala herečka Emília Vášáryová za prepožičanie svojho hlasu Jarmile Zemanovej Šimaljakovej vo filme Docentka z lekárne. Film vznikol z iniciatívy Slovenskej lekárskej komory v spolupráci s Farmaceutickou fakultou UK. Jarmila Zemanová Šimaljaková (rod. Raimanová) bola významná slovenská farmaceutka, historicky prvá žena vo funkcii prodekanke na Slovensku, prvá docentka v oblasti farmácie v Československu. Cena s jej menom sa na FaF UK odovzdáva vynikajúcim študentom a študentkám. Film Docentka z lekárne sa za účasti tvorcov a vedenia UK premietal v Aule UK, Emíliu Vášáryovú prijal rektor UK.

V ďakovnej reči sa Emília Vášáryová prihlásila k odkazu novembra 1989. „Som vďačná, že opäť môžem byť na akademickej pôde. Pred 35 rokmi sme sa tu stretávali veľmi často. V aule sa konali stretnutia so študentmi z viacerých fakúlt, môj syn bol členom štrajkového výboru,“ povedala.

FARMACEUTICKÚ FAKULTU Povedie NAĎALEJ JÁN KLIMAS

Na funkčné obdobie od 1. marca 2025 do 28. februára 2029 bol zvolený za dekana Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave Ján Klimas, súčasný dekan fakulty. Volebné zhromaždenie sa konalo 5. decembra 2024, o funkciu dekana sa uchádzali dvaja kandidáti – súčasný dekan Ján Klimas a jeho predchodca vo funkcii Pavel Mučaji.

NOVÁ SIMULAČNÁ TRÉNINGOVÁ MIESTNOSŤ PRE MEDIKOV NA LF UK

Lekárska fakulta UK v Bratislave otvorila novú tréningovú miestnosť na vzdelávanie medikov pomocou moderných metód, ako sú patientske simulátory, virtuálni pacienti, ako aj virtuálna realita. Nová simulačná miestnosť sa nachádza v priestoroch Ústavu medicínskeho vzdelávania a simulácií LF UK na Moskovskej ulici. Na prestavbu poskytla dar aj zdravotná poisťovňa Dôvera. „Neoddeliteľnou súčasťou moderného medicínskeho vzdelávania je simulačné vzdelávanie, ktoré študentom umožňuje trénovať klinické zručnosti, precvičiť si klinické rozhodovanie, zlepšuje ich komunikačné schopnosti. Do simulačného vzdelávania sa čoraz viac aj zapájajú technológie, umelá inteligencia, virtuálna realita,“ hovorí Juraj Payer, dekan Lekárskej fakulty UK v Bratislave.

UK NA VELTRHOCH NA BALKÁNE A VO ŠVÉDSKU

V októbri 2024 sa Univerzita Komenského v Bratislave po prvý raz predstavila na medzinárodných veľtrhoch World Education Fair v Lubľane a Záhrebe a EDUfair v Belehrade. Zástupcovia univerzity prezentovali študijné programy UK v slovenskom a anglickom jazyku s cieľom osloviť záujemcov zo Slovinska, Chorvátska a Srbska. Najväčšiu pozornosť zaznamenali študijné programy v oblastiach manažmentu, medicíny, biochémie a matematicko-fyzikálnych vied.

Domáci stredoškólači a stredoškólačky sa dozvedeli o možnosti osvojenia si slovenčiny prostredníctvom lektorátov alebo prípravných kurzov. Záujem prejavili aj o pokračovanie v magisterskom či doktorandskom stupni štúdia na Slovensku. World Education Fair je najväčšia sieť náborových podujatí v juhovýchodnej Európe. Univerzita Komenského v Bratislave sa tiež v novembri 2024 zúčastnila na medzinárodnom veľtrhu Saco Student Fairs v Štokholme, ktorý tento rok navštívilo vyše 25-tisíc študentov a študentiek. V minulosti bola súčasťou tohto veľtrhu iba Jesseniova lekárska fakulta UK v Martine, no tento rok sme predstavili aj ďalšie študijné programy. Najväčší záujem bol opäť o medicínske odbory, no študenti sa informovali aj o možnosti študovať u nás psychológiu, právo či rôzne prírodné vedy. Účasť UK na veľtrhoch vo Švédsku a na Balkáne bola podporená z Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci výzvy Podpora projektov propagácie vysokých škôl v zahraničí.

VYHLÁSENIE UK K 35. VÝROČIU NEŽNEJ REVOLÚCIE

Akademický senát Univerzity Komenského v Bratislave na svojom zasadnutí dňa 16. októbra 2024 prijal vyhlásenie k 35. výročiu nežnej revolúcie. K vyhláseniu sa následne pripojila Správna rada UK aj Vedenie UK. „Hlásime sa k historickému odkazu Novembra 1989, ktorý priniesol nenásilné odovzdanie moci, otváranie politického a ekonomického systému i pokojné rozdelenie Československa. Prestrihnutie ostatných drôtov na hranici s Rakúskom 10. decembra 1989 znamenalo náš symbolický návrat do Európy, ktorej plnohodnotnou súčasťou sme sa stali vstupom do Európskej únie v máji 2004. Zažili sme návrat do civilizačného priestoru, ktorý nie je bez chýb, ale dáva našej krajine najväčšiu šancu na plnohodnotné naplnenie práva na sebaurčenie a príležitosť urobiť zo Slovenska lepšie miesto na život. Hlásime sa k hodnotám Novembra 1989, ktoré sú silným odkazom aj pre dnešnú dobu, hoci sú často viac alebo menej zámerne prehliadané,“ uvádza sa vo vyhlásení. Senát, správna rada a vedenie tiež vyzvali na otvorenú komunikáciu, dialóg a hľadanie kompromisných riešení problémov. Vyjadrili tiež znepokojenie nad snahami okliešťovať právomoci akademických senátov, ktoré vychádzajú

z udalostí Novembra '89. „Nežnou revolúciou si akademická obec vybojovala široko chápané akademické slobody pretavené do akademickej samosprávy s cieľom, aby sa poznanie na univerzitách mohlo vyvíjať bez zásahov a tlakov politickej moci. Vybojovanú akademickú slobodu si vážime a staviame na nej naše vedecké bádanie. Je však aj záväzkom, že budeme aktívne šíriť poznanie a budeme hlasom slušnosti a kultivovanosti, ktorý bude v spoločnosti počuť,“ uviedli.

NA UK VZNIKLO CENTRUM TAIWANSKÝCH ŠTÚDIÍ

Na Fakulte managementu Univerzity Komenského v Bratislave začalo fungovať Centrum taiwanských štúdií. Ide o dôležitý krok v podpore akademickej a kultúrnej spolupráce medzi Taiwanom a Slovenskom. „Centrum taiwanských štúdií bude strediskom akademickeho bádania a kultúrnej angažovanosti. Prostredníctvom viacerých aktivít sa snažíme vytvoriť dynamický priestor pre študentov, výskumníkov a verejnosť na skúmanie bohatej histórie Taiwanu, jeho živej kultúry a jeho rozhodujúcej úlohy v globálnom svete,“ povedal pri slávnostnom otvorení prorektor pre vonkajšie vzťahy Radomír Masaryk. Všetky prednášky, workshopy a filmy sú určené nielen študentom sinológie, ale aj ostatným študentom a verejnosti. „Všetci, ktorí sa zaujímajú o Taiwan, si budú môcť vypočuť rôzne názory a získať nové cenné pohľady o dianí v krajine a vo východnej Ázii,“ uviedol vedúci centra Sascha Klotzbücher z Katedry východoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty UK. Centrum taiwanských štúdií vzniklo vďaka finančnej podpore Ministerstva školstva Taiwanu.

NA UK ZASADAL VÝBOR MIMOVĽÁDNÝCH ORGANIZÁCIÍ PRE STARNUTIE PRI OSN

Členovia Výboru mimovládnych organizácií pre starnutie pri OSN sa 22. novembra 2024 po prvýkrát v histórii stretli mimo Viedne, kde výbor sídli. Zásluhou Nadeždy Hrapkovej z Centra ďalšieho vzdelávania UK a Kataríny Grunwaldovej, členiek Výboru MVO pre starnutie, rokovali v Zasadačke Vedeckej rady UK, ktorú zdobia obrazy bývalých rektorov univerzity a bronzová socha J. A. Komenského. Zasadnutie sa zaoberalo prípravou hlavných činností výboru plánovaných na rok 2025.

TÉMA:
REKONŠTRUKCIA
INTERNÁTOV

KONEČNE SA MÔŽEME SÚSTREDIŤ NA ROZVOJ

Univerzita Komenského v tomto akademickom roku rekonštruuje obidva bloky svojho najväčšieho internátu, Internátu Ľudovíta Štúra. O tom, ako postupuje rekonštrukcia „Štúranku“ a čo sa deje na ďalších internátoch UK, sme sa zhovárali s prorektorkou pre majetok a investície Janou Duračinskou.

Internát Ľudovíta Štúra prechádza hĺbkovou rekonštrukciou, najrozsiahlejšou za päťdesiat rokov. Tento internát je najväčší nielen v rámci UK, ale na celom Slovensku. V decembri 2023 sme sa tešili z dobrej správy, univerzita bola určená uznesením vlády za prijímateľa prostriedkov z plánu obnovy vo výške takmer 7 miliónov eur na rekonštrukciu výškového bloku A (VBA). V akom štádiu je projekt rekonštrukcie VBA a poskytnutie týchto prostriedkov?

Na spresnenie by som uviedla, že rekonštrukcia Štúruka prebieha ako dva samo-

statné projekty, a teda aj dve nezávisle financované investície univerzity – projekt rekonštrukcie bloku VBA s celkovou rekonštruovanou podlahovou plochou 14 500 m² a projekt rekonštrukcie VBB s celkovou rekonštruovanou podlahovou plochou 20 685 m². Pokiaľ ide o VBA, príprava tohto projektu sa začala oveľa skôr, ako vláda rozhodla o poskytnutí prostriedkov z plánu obnovy. Projekt sme pripravovali niekoľko rokov, zahŕňalo to predovšetkým prípravu a realizáciu verejného obstarávania na spracovanie projektovej dokumentácie, následne samotné spracovanie projektovej dokumentácie a nadväzujúce povoloňacie procesy, potom verejné obstarávanie na zhotoviteľa rekonštrukčných prác a samozrejme aj potrebnú komunikáciu, zabezpečenie súhlasov, kontroly zo strany príslušných orgánov a inštitúcií... Za úspešnosťou projektu takéhoto rozsahu je veľké množstvo ľudí a práce. Aktuálne sa VBA nachádza v štádiu, keď už prebiehajú rekonštrukčné práce. Čo sa týka poskytnutia prostriedkov z plánu obnovy, sme vo finálnom štádiu pred samotným podpisom zmluvy s ministerstvom dopravy, ktoré spravuje prostriedky z plánu obnovy pre tento typ projektu. V priebehu minulého roka sme intenzívne komunikovali najmä s ministerstvom dopravy a ministerstvom školstva a pripravovali sme podklady pre

uzatvorenie tejto zmluvy. Tomu takisto predchádzali viaceré procesy a detailná príprava potrebných podkladov, napr. vyriešenie otázok štátnej pomoci, otázka energetického hodnotenia, kontrola všetkých verejných obstarávaní týkajúcich sa projektu. Finančné prostriedky z plánu obnovy budú univerzite poskytnuté po podpise zmluvy s ministerstvom dopravy.

Čo to znamená pre už prebiehajúcu rekonštrukciu VBA?

Pokračovania rekonštrukcie sa to nedotklo, postupujeme podľa harmonogramu prác. Zdlhavejší proces prípravy zmluvnej dokumentácie s ministerstvom sme predvídali a nastavili sme podľa toho úhrady faktúr v zmluve so zhotoviteľom diela. Musíme stále myslieť o dva kroky vpred.

Čo sa zatiaľ v rámci rekonštrukcie VBA zrealizovalo?

Bola úspešne ukončená prvá etapa, v rámci ktorej boli vymenené rozvody, sociálne jadrá, sanita v kúpeľniach, ústredné kúrenie a vymenené radiátory. Súčasne sme začali ďalšiu etapu rekonštrukcie, v rámci ktorej sa (zatiaľ) najmä búralo. Odstraňuje sa všetko, čo bude nahradené niečím novým, v tejto etape ide predovšetkým o obnovu a zateplenie vonkajšej fasády, rekonštrukciu strechy,

výmenu okien a obnovu balkónov – to už bude aj zvonka viditeľná zmena. Pri veľkosti tejto budovy predstavuje len fasáda tisíce metrov štvorcových. A ako to už pri rekonštrukciách starých budov býva, vždy sa objavia nejaké nepredvídateľné veci, s ktorými projekt nemohol počítať.

Napríklad?

Napríklad pri výmene starých drevených okien a balkónových dverí sme zistili, že nestačí len vymeniť „okno za okno“, ale zároveň je potrebné upraviť takto vzniknuté stavebné otvory ich domurovaním. Lebo tam, kde sme čakali tehlu, bola len malta. To je príklad jedného z mnohých prekvapení, ktoré sa pravdaže dajú vyriešiť, no vyžaduje si to čas. Keď už to robíme, musíme to robiť poriadne...

Dá sa už vidieť konkrétna zmena k lepšiemu?

Áno, máme hotové nové kúpeľne, prvé okná a balkóny – zhotoviteľ stavby pripravuje prvú kompletnú vzorovú bunku.

V r. 2023 univerzita rozhodla o tom, že začne rekonštruovať aj druhú časť Štúruka, Výškový blok B (VBB). Na zabezpečenie financovania rekonštrukcie VBB podala univerzita žiadosť o poskytnutie prostriedkov z plánu obnovy v maximálne novej výške, ktorú mohla žiadať, t. j. vo výške takmer 10

miliónov eur, ktorá bola úspešná. Od septembra tohto akademického roka sa na VBB nebyva. Ako postupuje rekonštrukcia tohto bloku?

Získanie finančných prostriedkov na ďalšiu budovu internátu považujem za veľký úspech, aj v tomto prípade spojený s veľkým množstvom práce. Univerzita použije na dofinancovanie aj vlastné zdroje, keďže celý projekt je vo výške cca 12,5 mil. eur. Aktuálne ešte prebieha verejné obstarávanie na zhotoviteľa rekonštrukčných prác. Rekonštrukčné práce budú rovnaké ako v prípade VBA, teda nové okná, balkóny, strecha, zateplenie, nová sanita, rozvody atď. Aj v tomto projekte sme práce rozdelili na niekoľko etáp, je to ešte väčší blok ako VBA. Doterajší čas sme využili hlavne na prípravu staviska vlastnými kapacitami, aby sme mohli začať s rekonštrukciou, akonáhle vysúťažime zhotoviteľa prác.

Dokedy by mali byť rekonštrukcie oboch blokov ukončené?

Plán obnovy nás limituje tým, že všetky práce, ktoré budú financované z tejto schémy, a zároveň tie, ktoré sú potrebné pre vydanie kolaudačného rozhodnutia, musia byť ukončené najneskôr v júni 2026. Dovtedy teda musíme mať ukončené hlavné rekonštrukčné práce, ako sú zateplenie, nové okná, rozvody či strecha. Času nie je veľa, preto práce,

ktoré budeme financovať z vlastných zdrojov a nebude po nich kolaudácia, prídu na rad až v poslednej etape. Patria sem napríklad zariadenie nábytkom, nové maľovky a podlahy. V tejto poslednej etape pôjdeme potom postupne, po jednotlivých poschodiach.

Kedy by teda na Štúruku mohli byť znova ubytovaní študenti?

Už na začiatku akademického roka 2026/27, aj keď práce na poslednej etape ešte budú prebiehať. Predpokladám, že najskôr vrátíme do ubytovacej kapacity poschodia na VBA, keďže tam sa celkovo začalo skôr. Postupne budú pribúdať aj poschodia na VBB.

Čo sa zmení z pohľadu komfortu študentov?

Po ukončení poslednej etapy veľmi veľa. Hneď po otvorení dverí vojdú do nového, čistého prostredia. Izby sa síce nezväčšia, lebo balkóny zostávajú, no budú mať nové kúpeľne, podlahy a kuchynky na chodbách. Verím, že konečne umožníme študentom bývať v izbách, ktoré spĺňajú podmienky a očakávania 21. storočia.

Pomôžu nové elektrické rozvody aj s problémom väčšieho počtu elektrospotrebičov na izbách?

Určite nemôžeme mať na izbách neobmedzený počet spotrebičov, nie je to len

Výškový blok A bude mať novú strechu

Zrekonštruovaná izba na bloku C na Átriových domkoch

otázka nových elektrických rozvodov, je to aj otázka hospodárnosti a požiarnej bezpečnosti. Do rozhodovania o tom, aké spotrebiče by mali byť štandardom na izbe, resp. bunke, a v akom množstve, prípadne čo by malo byť v kuchynkách, zapojíme aj študentov prostredníctvom ubytovacej komisie Akademického senátu UK.

Bude potrebné počas rekonštrukcie oboch blokov úplne zavrieť ďalšie časti Štúroku, napríklad tú, kde funguje UPeCe?

Nebude to potrebné. Je možné, že istý čas budú musieť študenti využívať iný vchod – zhora, ale prevádzky UPeCe alebo telocvične či UniKu sa rekonštrukcia v tejto fáze nedotkne. Prezradím vám dobrú správu – aj pre túto časť Štúroku, tzv. VBD, už máme tiež pripravenú projektovú dokumentáciu na rekonštrukciu. Plánujeme zatepiť a vymeniť strechu, na ktorú by mali ísť fotovoltické panely, aby sme dosiahli ďalšie úspory energie. V priestoroch pod UPeCe by malo vzniknúť úplne nové zdravotné stredisko a centrum služieb pre študentov. Chceli by sme tam mať ambulancie lekára, zubára, psychologickú poradňu, kaderníctvo a podobné prevádzky. Tieto rekonštrukcie plánujeme realizovať postupne vlastnými personálnymi kapacitami.

Dlhoročne problémovou časťou internátov sú Átriové domky. Na tých je dnes ubytovaná značná časť našich študentov, tento rok sa však musia vysporiadať s obmedzeniami, ako je zákaz vstupovať nielen na strechy, ale aj na balkóny. V areáli pribudli ploty.

Prečo to bolo potrebné?

Jedným slovom – bezpečnosť. Dali sme si na všetky budovy internátov v správe rektorátu spracovať technický audit. Nikoho zrejme neprekvapí, že pre Átriaky nevyšiel pozitívne. Ich stav je naozaj zlý. Ak sme ich chceli udržať v prevádzke – čo sme samozrejme vzhľadom k rekonštrukcii Štúroku chceli – museli sme okamžite pristúpiť k preventívnym opatreniam. Spomínané opatrenia, pásky a ploty, sú nevyhnutné pre bezpečnosť užívania izieb a pohybu po areáli. Sme radi, že študenti si to uvedomujú a rešpektujú ich, za čo im ďakujeme.

Áká budúcnosť čaká Átriaky?

Postupne budeme musieť začať vyradovať jednotlivé bloky z prevádzky – systematicky, nie nárazovo. Átriaky nespĺňajú súčasné technické štandardy a ich životnosť uplynula. Pri rozhodovaní o postupnom vyradovaní jednotlivých blokov preto musíme brať do úvahy všetky aspekty, nielen počet ubytovacích kapacít. S vyradovaním blokov však začneme, až keď budeme mať znova v ubytovacej kapacite Štúrok.

Čo potom s prázdnyimi zatvorenými blokmi?

Átriaky budú potrebovať hĺbkovú rekonštrukciu. Predstavu máme, ale ešte je predčasné o tom hovoriť. Je však jasné, že bez externých zdrojov financovania sa nikam nepohneme.

Ďalším veľkým internátom UK je Družba. Aké sú plány pre Družbu?

Na Družbe sme nedávno opravili kotolňu na bloku D1 a zrekonštruovali 156 izieb

– majú vymenené jadro, nový nábytok, nové kuchynky. Na konci minulého roka bol po rekonštrukcii otvorený tradičný študentský Havana Club. Do budúcnosti pripravujeme projektovú dokumentáciu na výmenu stúpačiek, kúpeľní a WC na bloku D1. Ešte nemáme vyriešenú otázku financovania, a keďže odhadovaná suma rekonštrukcie je 4,8 milióna, nie je to otázka triviálna. Ale tiež platí, že ani s týmito prácami nezačneme skôr, ako bude k dispozícii aspoň časť ubytovacej kapacity Štúroku. Musíme myslieť na potreby našich študentov aj v rámci plánovania investícií.

Zrekonštruované priestory na Štúroku budú predstavovať bývanie vo vyššom štandarde ako doteraz. Uvažujete o zvyšovaní poplatkov za ubytovanie?

Hovoriť dnes o poplatkoch za ubytovanie je veľmi predčasné. Internáty máme preto, aby si vysokoškolské vzdelanie mohli dovoliť čo najširšie vrstvy študentov, aby každý, kto má ambície a hlavu na štúdium, mohol ísť študovať a bývať za dostupné sumy. To je filozofia, na ktorej staviame, a je to zároveň niečo, čo nám pomáha v konkurencii s univerzitami v zahraničí. Do budúcnosti je možné uvažovať o rozdelení internátneho ubytovania podľa štandardu, a podľa toho nastaviť cenník. Kiežby sme sa už mohli rozprávať o poplatkoch za ubytovanie...

Prečo podľa vás internáty dospeli až do tohto havarijného stavu? Univerzita musí takmer naraz riešiť havarijné stavy viacerých objektov. Pritom každý, kto vlastní nejakú nehnuteľnosť, vie, že sa o ňu treba starať priebežne.

Dôvodov je viacero. Z môjho pohľadu najväčším problémom bolo nastavenie financovania verejných vysokých škôl, ktoré bolo zo strany štátu nepredvídateľné a absentovalo akékoľvek investičné plánovanie. Práce na takýchto veľkých projektoch, akými rekonštrukcie internátov sú, je potrebné dopredu plánovať, mať pripravené projekty a vedieť, aký objem financií bude k dispozícii. Ak nie je objem financií predvídateľný ani na daný rok, je investičné plánovanie takmer nemožné. V tomto smere vidím ešte priestor na zlepšenie spôsobu pridelovania kapitálových dotácií v prospech univerzít a ich možnosti dlhodobiejšieho plánovania.

Zároveň je známe, že bratislavské vysoké školy nemohli čerpať eurofondy na investičné projekty, na rozdiel od iných regiónov. Preto univerzita dlhé roky najmä opravovala havarijné stavy. Je to škoda, lebo každý cent investovaný do univerzitného vzdelávania, sa štátu niekoľkonásobne vráti.

Univerzita vlastní v Mlynskej doline aj ďalšie pozemky a objekty, sú tam dlhodobo zatvorené unimobunky. Máte už plány na ich využitie?

Áno. Tento rok plánujeme zadanie vypracovania štúdie pre využitie celého územia Mlynov UK. Takáto štúdia nebola spracovaná od 80. rokov minulého storočia. Zadefinujeme si, aké funkcie by malo dané územie plniť, aké prevádzky by sa mali v danom území nachádzať tak, aby boli komplexne naplnené potreby študentov. Už v tomto funkčnom období bude hotová predpríprava, potom by sme radi vyhlásili súťaž. Verím, že

sa prihlásia napríklad aj architekti zo zahraničia. Chceli by sme, aby to bolo variabilné moderné riešenie, v ktorom budeme môcť počítať s ďalším rozvojom podľa potrieb v budúcnosti. V pláne je dobudovanie športovísk, napríklad na území vedľa bývalej Kotolne, odkiaľ sme už v uplynulých mesiacoch vyniesli množstvo odpadu ešte z čias výstavby internátov. Namiesto terajších unimobuniek počítame s využitím tohto priestoru na vybudovanie nového objektu pre prevádzku internátov a administratívu, zároveň by tam mal byť umiestnený nový moderný archív univerzity.

Kedy by mali byť tieto plány hotové?

Štúdia na územie okolo unimobuniek bude hotová v tomto roku, štúdia pre celé Mlyny UK do jari 2027.

Ako vidíte budúcnosť internátov?

Naše univerzitné vzdelávanie je nastavené tak, aby mal príležitosť študovať každý, kto na to má schopnosti. Slovenské univerzity nevyberajú poplatky za štúdium, a aj internátne ubytovanie plánujeme tak, aby študenti nekončili univerzitu s balíkom dlhov a bremenom pôžičiek. Takýto prístup nie je bežný vo svete, dokonca ani v niektorých krajinách EÚ. Aj preto nechceme ubytovanie študentov presúvať na súkromných poskytovateľov. Veľkou výhodou Univerzity Komenského je, že má v Mlynskej doline pozemky, na ktorých môže budovať a rozvíjať sa, bohužiaľ, jedine, čo nám veľakrát stojí v ceste, sú financie. Čo sa týka ideálnej budúcnosti, chceme, aby univerzitné mestečko bolo miestom, kde študent naozaj žije, cíti sa súčas-

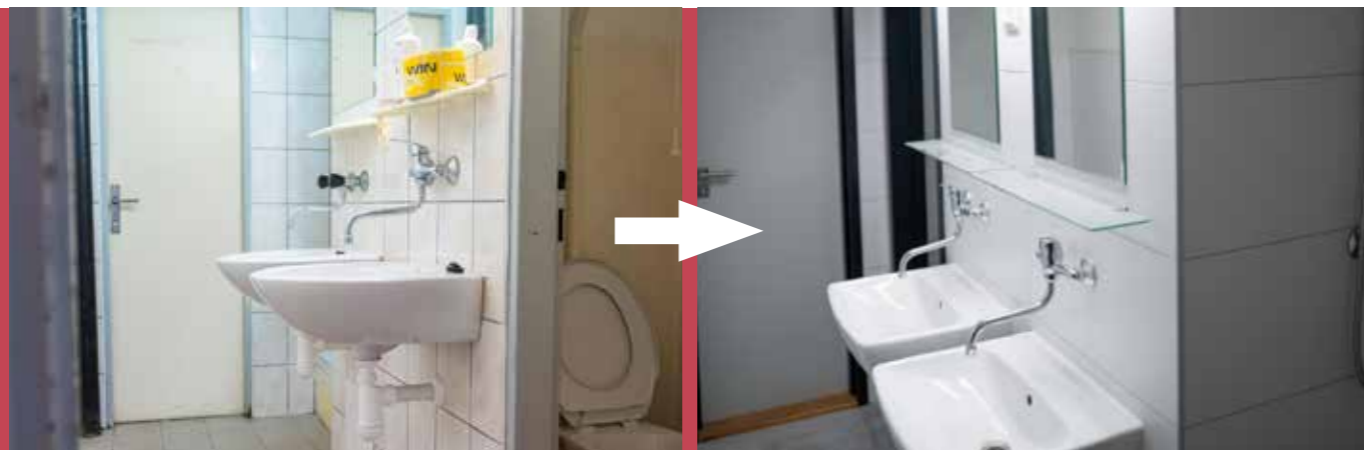

Nový nábytok v izbe na Družbe

ťou komunity, je obklopený podnetným spoločenstvom. Aj preto nechceme, aby internáty boli len nocľahárne. Snažíme sa zlepšovať celkové prostredie. Aby sa tam študenti dobre cítili, radi tam trávia čas, aby si tam každý našiel to svoje. Aby neutekali preč každý štvrtok. Máme pripravený projekt Zelené internáty, v jeho rámci plánujeme okrem iného revitalizovať kopec nad zastávkou autobusu smerom k Átriakom a vybudovať vodozádržné opatrenia. Niekedy žartujem, že musíme vymyslieť aj „študentozádržné“ opatrenia. Postupne revitalizujeme plochy, odstraňujeme stavebný odpad ešte z čias výstavby internátov, náletové dreviny, burinu, vymeníme vstupné rampy do areálu...

Čo je pre vás osobne v Mlynskej doline najväčším úspechom za posledné roky?

Paradoxne to, čo v nej už nie je, a teda to ani nie je vidieť. Aspoň to nevidí študent, ktorý sem teraz prichádza. Ak dnes príde do Mlynskej doliny niekto starší, príjemne ho prekvapí čistota. Odstránili sme množstvo vizuálneho smogu, billboardov, plagátov, rôznych nevkusných stánkov či reklamných konštrukcií. Zmizli kopy mnohoročného stavebného odpadu či náletových drevín. Nebolo to jednoduché, máme za sebou niekoľko súdnych sporov, exekúcií, očierňovania univerzity cez sociálne siete od tých, ktorým z hľadiska ich záujmov také kultivovanie prostredia nevyhovovalo. Podarilo sa nám výrazne vyčistiť celý priestor, doslovne aj metaforicky. Konečne sa môžeme sústrediť na rozvoj.

E-SHOP.UNIBA.SK

Najkrajšie vysokoškolské zážitky sú tie z internátov! Pripomínať vám ich budú aj mikiny, tričká či vaky s logom internátov Mlyny a Družba UK. Nájdete ich na našom oficiálnom e-shope.

REKONŠTRUKCIE NA INTERNÁTOCH UK

2022

ÁTRIOVÉ DOMKY

rekonštrukcia podláh chodieb na blokoch F, G, J
rekonštrukcia spoločných sociálnych jadier blokov B, H, K
výmena podláh a obnova maľovky v blokoch E a C

VÝŠKOVÝ BLOK A

výmena balkónových zábradlí
projektová dokumentácia na komplexnú rekonštrukciu – I. etapa: zvislé rozvody, sociálne jadrá, prístupová lávka

VÝŠKOVÝ BLOK B

čiastočne zrekonštruované basketbalové ihrisko

DRUŽBA

rekonštrukcia kotelne budovy D1

2023

ÁTRIOVÉ DOMKY

výmena nábytkov v blokoch C a E, výmena podláh, nábytkov a obnova maľovky na bloku M
výroba a montáž zábradlia na poškodené časti pavlačí
nové podlahy, schody, zábradlia a sociálne zariadenia

VÝŠKOVÝ BLOK A

I. etapa kompletnej rekonštrukcie budovy: výmena rozvodov a rekonštrukcia sociálnych jadier

DRUŽBA

rekonštrukcia prečerpávacej stanice odpadových vôd na Švédskych domkoch

INÉ

projektová dokumentácia na rekonštrukciu a zateplenie strechy VB-D (objekt UPeCe) a prípravu pre fotovoltiku

2024

MANŽELSKÉ INTERNÁTY

rekonštrukcia telocvične

VÝŠKOVÝ BLOK A

II. etapa kompletnej rekonštrukcie budovy: zateplenie strechy a fasády, výmena okien a balkónových dverí, rozvodov a vybudovanie prístupovej lávky

VÝŠKOVÝ BLOK B

projektové dokumentácie a inžinierske služby k dielu: modernizácia a obnova výškových budov, vyhlásenie súťaže na zhotoviteľa diela

DRUŽBA

výmena nábytku študentských izieb vo vybraných izbách v budove D2, rozšírenie a revitalizácia športoviska

INÉ

projektová dokumentácia pre zriadenie zdravotného strediska a centra služieb na VB – D (objekt UPeCe)

projektová dokumentácia na komplexnú rekonštrukciu zvislých rozvodov a sociálnych jadier v budovách D1 a D2

2025

VÝŠKOVÝ BLOK A

dokončenie II. etapy kompletnej rekonštrukcie budovy

VÝŠKOVÝ BLOK B

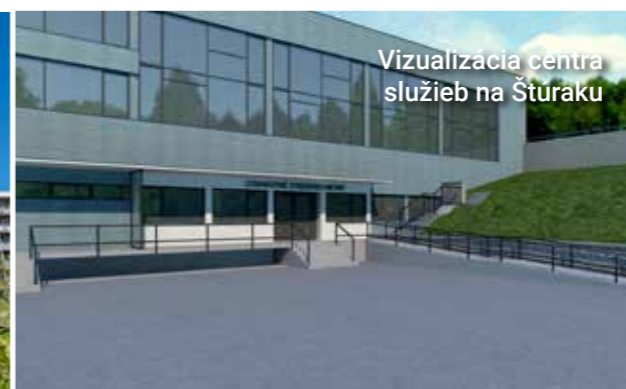
podpis zmluvy s dodávateľom prác a začatie kompletnej rekonštrukcie budovy (I. a II. etapa): výmena rozvodov, rekonštrukcia sociálnych jadier, zateplenie strechy a fasády

2026

VÝŠKOVÉ BLOKY

A a B

ukončenie komplexnej rekonštrukcie, kolaudácia, postupná výmena nábytku a sprístupňovanie ubytovacej kapacity

VEDELI STE, ŽE...?

AKO TO BOLO S INTERNÁTMI KEDYSI

Bratislava ako mesto bez tradície vysokoškolského vzdelania nemala po vzniku Univerzity Komenského v r. 1919 takmer žiadne budovy, kde by študenti mohli bývať. Internáty pribúdali postupne.

Provizórny drevený internát pre 220 ľudí vybudovala univerzita v r. 1921 na dnešnej Ulici 29. augusta, od začiatku však nestačil množstvu záujemcov a nevyhovoval ani po hygienickej stránke. Modernejšie ubytovacie kapacity študentom ponúkali internáty financované cirkvami, postupne v 20. a 30. rokoch pribudli katolícky Svoradov a evanjelický Štefánikov domov.

Prvý kvalitný väčší internát patriaci univerzite bol otvorený v r. 1930. Novostavba na Lafranconi (dnešné sídlo FTVŠ UK) poskytovala ubytovanie 400 študentom v dvojposteľových a jednoposteľových izbách, študenti mali tiež k dispozícii študovne, klubovne, športoviská. O na tú dobu moderné bývanie s ústredným kúrením a zavedenou elektrinou bol medzi študentmi veľký záujem. Dievčenský univerzitný internát sídlil na Cintorínskej a Francisciho ulici, za Slovenského štátu sa zväčšil o časť domu zabraného židovským majiteľom.

Po druhej svetovej vojne štát poštátnil cirkevné internáty a ich kapacitu prerozdil jednotlivým vysokým školám. Keďže internát Lafranconi zabrala armáda, pre študentov vybudovali v r. 1949 tzv. švédske domky, drevené provizórne baraky pri Dunaji. Postupne pribúdali ďalšie objekty na ubytovanie študentov – internát na Suvorovovej (dnes Dobrovičovej), Mladá Garda, Horský park. Aj tak však podľa štatistiky z r. 1956 bývalo na internáte len 57 % študentov, 33 % bývalo v podnájme alebo u rodičov a 11 % bolo neubytovaných.

Na čiastočné riešenie situácie sa využívalo tzv. „dvojité obloženie izieb“, teda poschodové postele. Bežné bolo tiež hromadné ubytovanie v spoločenských miestnostiach a suterénoch internátov, čo malo za následok nedostatok hygienických zariadení a tiež priestorov na štúdium a trávenie voľného času. Správa o starostlivosti o zdravie študujúcich na vysokých školách v Bratislave z r. 1956 konštatovala, že študenti vo zvýšenej miere trpeli ochoreniami dýchacích ciest a chorobami tráviaceho traktu. Nedostatok internátneho ubytovania pretrvával aj v 60. rokoch, vtedy pribudol internát Bernolák.

K zlepšeniu situácie prišlo v 70. rokoch po vybudovaní internátov v Mlynskej doline, kde postupne vyrástli dva bloky internátu Ľudovíta Štúra, Átriové domky, Mladosť a Manželské internáty. V 80. rokoch pribudli bloky internátu Družba.

Po Nežnej revolúcii sa jednotlivé ubytovacie kapacity rozdelili do vlastníctva vysokých škôl. Univerzite Komenského nepribudli žiadne nové objekty, podstatnú časť jej ubytovacej kapacity tak tvoria stavby, ktoré majú niekoľko desiatok rokov a vyžadujú si rekonštrukcie.

Zdroj: GLOSSOVÁ, Marta: Ubytovanie vysokoškolákov v Bratislave po 2. svetovej vojne. In: SLOBODNÍK, M. – GLOSSOVÁ, M. 95 rokov Filozofickej fakulty UK. Pohľad do dejín inštitúcie a jej akademickej obce. Univerzita Komenského v Bratislave, 2017.

Dievčenský internát UK na križovatke Cintorínskej a Lazaretskej ulice v Bratislave

MOZAIKA NA ŠTÚRAKU BOLA POSLEDNÝM DIELOM JEJ AUTORA

Rekonštrukcia ubytovacích častí nijako neohroží jedinečné umelecké dielo vo vstupnej chodbe Štúroku. Mozaika od výtvarníka Juraja Kréna patrí k najväčším na Slovensku, má takmer 120 metrov štvorcových. Akademický maliar František Pohorelec bol pred 55 rokmi priamo pri jej vzniku, ešte ako stredoškôlak pomáhal autorovi lepiť tisícky drobných kúskov kameňa a kachličiek.

S dnes 75-ročným umelcom sme sa stretli priamo pred mozaikou, spolu s jeho kolegom, akademickým maliarom Stanislavom Harangozom, autorom mozaik v budovách internátov Družba a Mladosť. Veľké umelecké dielo nemá oficiálny názov, v publikáciách o tvorbe Juraja Kréna sa uvádza len ako mozaika. Skladá sa z troch hlavných častí – napravo je veľké slnko, v strednej časti je hlavný panel s motívmi stromov a vtákov a naľavo veľký mesiac. Časti prepája tmavší pás. „Pokiaľ si spomínam, Juraj Krén mal na mysli Zrodenie. Zo slnka vychádza lúč, ktorý dáva život, rozžaruje záhradu, v ktorej rastú stromy a lietajú vtáky, a prechádza ďalej k mesiacu. Keďže išlo o dielo pre budovu určenú pre mladých, je plná symbolov voľnosti, mladosti, nádeje,“ hovorí František Pohorelec.

Veľké dielo pre veľkú stavbu

Juraj Krén bol v tom čase známy umelec, vystavoval v československom pavilóne na EXPO 1967 v Montreale a bol autorom gobelínov pre zrekonštruované reprezentačné priestory Bratislavského hradu. Vytvoril tiež viaceré monumentálne diela v architektúre, ktoré vznikali na základe tzv. hlavy 5 vtedajšieho stavebného zákona. „Podľa nej musela istá časť rozpočtu na verejnú stavbu ísť na umelecké dielo. Preto vznikali umelecké diela v budovách škôl, sobášnych siení, domov smútku a ďalších. Tento internát bol veľká stavba, teda aj rozpočet bol veľký, mohli zadať veľké dielo. Samozrejme, návrhy umelca muselo schváliť niekoľko komisií, od ideovej,

cez umeleckú a realizačnú,“ vysvetľuje vtedajšie postupy Stanislav Harangoz.

Mozaika namiesto gobelínu

Krén sa v 60. rokoch zameriaval najmä na textilné diela, gobelíny a art protisy, aj pre tento priestor najskôr navrhol gobelín. S tým však podľa Františka Pohorelca architekt nesúhlasil. „Predsa len, malo sa tam pohybovať množstvo mladých ľudí, veľmi ľahko by sa mohlo stať, že by sa gobelín poškodil. Dohodli sa teda na mozaike, ale hlavný panel predsa len evokuje koberec či gobelín,“ hovorí.

Lepeniu mozaiky na stenu s rozmermi 4,5 krát 26 metrov v lete a na jeseň roku 1969 predchádzali mesiace príprav. „Niekoľko mesiacov sme v jeho ateliéri v Novom Meste nad Váhom sekali rôzne druhy kameňa. Pieskovce pochádzal z lomu v Lúkach pod Makytou, po čierny andezit som bol až v Krupine,“ spomína František Pohorelec.

Tri druhy techniky

Umelecké dielo je jedinečné aj tým, že kombinuje niekoľko druhov techník. Hlavné motívy – slnko, mesiac a listy, korene a vtáky sú tzv. pravá mozaika, vytvorená z drobných kúsokov kameňa rôzneho druhu. Motív sa lepil na kartón, ktorý sa potom priložil na stenu do čerstvej malty a kartón sa stiahol. Na oživenie sú v nej kúsky skla a niektoré časti sú zvýraznené lístkovým zlatom. Zlatisté časti okolo nich sú vytvorené technikou štukolustro, čo je stará, už v renesancii používaná technika leštenej sadry. A celá veľká plocha

pozadia je vyskladaná z tisícov malých kúsokov keramických kachličiek, ktoré sú vlepené do steny hranou, čo vytvára plastický vzhľad. „Sú to vlastne v tej dobe bežné kúpeľňové biele kachličky, ktoré sme kladivom lámali na malé kúsky a lepili priamo do omietky. Išlo to pomerne pomaly, za deň sme s kolegom Petrom Dobišom urobili tak jeden meter štvorcový, a to sme pracovali 10 – 12 hodín denne,“ hovorí František Pohorelec. Fyzicky išlo o náročnú prácu, pracovalo sa v špíne a prachu, cement vyžieral ruky, rozbité kachličky mali ostré okraje. Odmenou im však bol na tú dobu slušný honorár, a tiež šanca učiť sa od uznávaného umelca. Internát bol vtedy ešte len staveniskom, murári sa chodili pozerieť, ako to umelcom ide. „Mozaikové lúče sme začali robiť zľava, z tej časti s mesiacom. Zo začiatku nám to s tou maltou veľmi nešlo, lebo aj majster Krén nejaký čas s mozaikou nerobil, odišiel mu „cit“ pre správne zamiešanie malty. No a stalo sa, že sme nalepili kartón s mozaikou – a za chvíľu nám to spadlo. Ale potom sme zistili, čo je vo veci, že treba maltu trochu hustejšiu. A už nám to išlo.“

Posledné dielo

František Pohorelec sa k spolupráci s Jurajom Krénom dostal ešte ako študent Školy umeleckého priemyslu v r. 1966. „Potreboval natrieť bránu na garáži a hľadal niekoho, kto by mu to spravil. Jeho suseda bola moja učiteľka na ŠUPke a odporučila ma. V skutočnosti však už vtedy hľadal pomocníka na svoje monumentálne diela. Na tej bráne si ma vlastne otestoval, či viem

poriadne pracovať,“ hovorí. Keďže sa osvedčil, Juraj Krén ho neskôr zapájal do spolupráce na umeleckých dielach – zväčšoval návrhy na kartóny, pomáhal pri zháňaní materiálu, lepení mozaik a konečnej realizácii diel. Spolupráca s ním bola príjemná. „Hoci som bol vtedy len tínedžer, bral ma ako mladšieho kolegu. Zaujímal sa o môj názor, vôbec sa nesprával nejako nadradene, hoci vtedy už bol naozaj uznávaný umelec. Bol veľmi srdečný, ľudský. Po umeleckej stránke bol aj mojím „duchovným otcom“, pomáhal mi pri príprave na prijímačky na VŠVU.“

Svoje dielo na internáte už Juraj Krén dokončené nevidel, zomrel náhle 9. septembra 1969 ako 45-ročný. Stihol dokončiť celú klasickú mozaiku a časť zo štukolustro. Ostatné časti dokončili Peter Dobiš a František Pohorelec, pomáhali im tiež spolužiaci z VŠVU Ján Lengyel a Dušan Nágel. Umeleckú dráhu si zvolil aj aj syn Juraja Kréna Matej, je autorom napríklad známej iluzívnej Pasáže z tisícok kníh v Galérii mesta Bratislavy. Mozaika vo vestibule prežila v dobrom stave až do dnešných dní, nechýbajú na nej žiadne časti, zlatistý centrálny koberec rozjasňuje príchody tisícokam študentov a študentiek. Kedysi pred stenou zvykol bývať rad násteniek, ktoré trochu kazili pohľad na ňu, dnes sú však už odstránené. Pred stenou sú len nízke pohodlné sedačky, kde študenti trávia voľný čas. Rekonštrukčné práce, ktoré aktuálne na oboch blokoch prebiehajú, sa jej nijako nedotknú. A aký má František Pohorelec pocit pri pohľade na stenu s mozaikou dnes, po 55 rokoch? „Odvedli sme dobrú robotu. Som na to hrdý.“

ROZHOVOR

MICHAL MEGO:

PREVENCIU RAKOVINY MÁME VO SVOJICH RUKÁCH

Onkológ, profesor Michal Mego, prednosta II. Onkologickej kliniky Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Národného onkologického ústavu, sa stal vlni finalistom ESET Science Award v hlavnej kategórii Výnimočná osobnosť vedy na Slovensku. Zvítazil v hlasovaní o Cenu verejnosti. Michal Mego skúma cirkulujúce nádorové bunky pri rakovine prsníka a nádory semenníkov a rozdiely medzi pacientmi, ktorí sa vyliečili, a tými, ktorým sa choroba vracia. Snaží sa tiež nájsť nové liečebné možnosti. Skúma aj mikrobióm a probiotické baktérie, ktoré by mohli pomôcť onkologickým pacientom lepšie zvládať vedľajšie účinky liečby.

Pôsobili ste na jednej z najväčších a najkvalitnejších nemocníc na svete, ktoré sa zaoberajú liečbou rakoviny v Texase, kde pacienta prepájali so samotným výskumom. Funguje to tak aj na Slovensku?

Na Slovensku to čiastočne funguje, snažíme sa podľa vzoru svetových zdravotníckych pracovísk prepájať výskum s pacientom, avšak s Texasom sa nemôžeme porovnávať. Ako keby sme porovnávali v tenise Novaka Đokovića s niektorým z našich slovenských tenistov.

Vy ste tiež vyvinuli nové metódy, ktorými ste identifikovali nový podtyp nádorových buniek z krvi. Čo spôsobujú tieto bunky a ako to ovplyvnilo liečbu rakoviny?

Samotnú liečbu rakoviny to neovplyvnilo, ale identifikáciou nového podtypu nádorových buniek dokážeme lepšie stratifikovať pacientov, to znamená lepšie určiť pacientov, ktorí majú zvýšené riziko návratu ochorenia, a tých, u ktorých je prognóza excelentná. Hlavným prínosom týchto metód je určenie lepšej prognózy pacientov. Aby sa liečba naplno prejavila, musia prebehnúť klinické štúdie. Možno predpokladať, že keď na základe tohto podtypu nádorových buniek zistíme,

že pacient má zvýšené riziko recidívy, pravdepodobne by mohol profitovať z agresívnejšej liečby, aby sme toto riziko znížili. Zatiaľ však nevieme, či tak naozaj bude. Aby sme poznali odpoveď, musíme vykonať ešte ďalšie klinické štúdie.

Najčastejším typom rakoviny vyskytujúcej sa u žien je rakovina prsníka. Ženy môžu v rámci prevencie absolvovať sonografiu alebo mamografiu vo vyššom veku. Sú tieto vyšetrenia efektívne?

Sonografia ako skriningové vyšetrenie nemá význam a poisťovne by ju v najbližšom období mali prestať preplácať, pretože klinické štúdie ukazujú, že toto vyšetrenie nie je prínosné. Neznižuje úmrtnosť na rakovinu prsníka, naopak, má veľa falošne pozitívnych aj falošne negatívnych výsledkov. Falošne pozitívne výsledky môžu ženu zbytočne vystresovať, pretože si myslí, že má rakovinu, preto ju pošleme na biopsiu, ktorá je však celá postavená na nedostatočne citlivom teste. Falošne negatívne výsledky spôsobujú, že časť žien, ktoré skutočne majú rakovinu prsníka, sonografia nezachytí. Čo ale význam má, je skrining karcinómu prsníka, ktorý sa

robí pomocou mamografie, ktorej by sa mali zúčastňovať ženy od 40. do 75. roku života. Zavedenie skriningovej mamografie viedlo k poklesu úmrtnosti na rakovinu prsníka.

Prečo sa mamografia vykonáva až po 40. roku života žien?

Potvrdili to veľké klinické štúdie a epidemiologické dáta, ktoré ukázali, že v týchto vekových skupinách je mamografia prínosná. U mladších žien takýto skrining nemá význam, iba v prípade, ak je žena nositeľkou génu, ktorý je zodpovedný za rakovinu prsníka. Tieto ženy už od mladého veku absolvujú nielen mamografiu, ale aj magnetickú rezonanciu prsníkov, ide však o špecifickú skupinu žien. U bežných žien, kde nie je dokázaná genetická záťaž, toto vyšetrenie nemá význam skôr ako pred 40. rokom života.

Ako často by žena mala absolvovať mamografiu, aby doktori včasne zachytili karcinóm prsníka?

Minimálne raz za dva roky. Dôležité ale je, aby žena, ak si nahmatá hrčku v prsníku alebo niečo mimo normy, rozhodne vyhľadala lekára. Skriningové vyšetrenie absolvujú len asymptomatické, teda zdravé ženy, ktoré majú negatívny palpačný nález,

Text: Radka Rosenbergová
Foto: Michal Valentin

to znamená, že prsník vyzerá byť v poriadku a žena nemá ťažkosti. Ak má žena konkrétny symptóm – bolestivý prsník, nahmatá si v ňom nejakú hrčku – mala by okamžite kontaktovať svojho gynekológa alebo všeobecného lekára.

Aké onkologické ochorenie sa najčastejšie vyskytuje u mužov?

Rakovina hrubého čreva, avšak stále je pomerne vysoký výskyt aj rakoviny pľúc.

Čo najčastejšie spôsobuje rakovinu hrubého čreva a aké preventívne opatrenia na Slovensku máme k dispozícii?

Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším výskytom rakoviny hrubého čreva, nielen u mužov, ale aj u žien. Pacienti môžu absolvovať skriningové vyšetrenie nad 50 rokov raz ročne, v rámci ktorého doktor vykoná test na skryté krvácanie v stolici. V prípade pozitívneho testu pacienti absolvujú kolonoskopiu, teda vyšetrenie celého hrubého čreva kolonoskopom. Vďaka tomu lekár môže objaviť zdroj krvácania, ktorého jedným z príčin je aj rakovina hrubého čreva. Na Slovensku pacientov aktívne pozývame na tento skrining, avšak účasť je nízka. V tomto nám môže byť vzorom Česká republika, kde zvýšili účasť ľudí na tomto skriningu

a automaticky im klesla mortalita na karcinóm hrubého čreva. Skriningom môžeme relatívne lacno predísť rakovine hrubého čreva a zvýšiť zdravie populácie.

Aký je postup pri liečbe rakoviny hrubého čreva?

Liečba závisí od štádia ochorenia, ak pacient nemá metastázy, tak nádor chirurgicky odstránime. Potom v závislosti od rozsahu môžeme pridať aj zaisťovaciu chemoterapiu alebo rádioterapiu. V prípade metastatického ochorenia pacient absolvuje chemoterapiu často spoločne s biologickou liečbou. Ak liečba zaberie, tak časť pacientov môže podstúpiť aj operáciu aj napriek metastatickému štádiu.

Koľko pacientov s rakovinou hrubého čreva sa na Slovensku vylieči?

Závisí to od štádia, v prvom štádiu sa vylieči 90 percent pacientov, pri vyššom štádiu je miera vyliečenia nižšia.

Vplyva na vysoký výskyt rakoviny hrubého čreva na Slovensku aj naša životospráva?

Predpokladáme, že áno, toto je predmetom výskumu, ktorý zatiaľ ukazuje, že Slovensko spolu s Maďarskom a Českou republikou

sú lídrmi výskytu rakoviny hrubého čreva. Vplyva na to naša strava, najmä nezdravé jedlá – typu údeniny, klobásky – ktoré zvyšujú riziko rakoviny. Takisto predpokladáme, že k rakovine môže prispieť aj znečistenie životného prostredia. Ďalším z rizikových faktorov je aj obezita a nedostatok pohybu. Týmto faktorom sa však dá predísť, preto to máme v našich rukách.

Do akej miery vplyva na rakovinu hrubého čreva genetika?

Ako pri všetkých nádoroch, môže mať vplyv. Avšak pri rakovine hrubého čreva má genetika vplyv najmä u mladých ľudí, u ktorých sa táto rakovina až tak často nevyskytuje. Časť pacientov môže mať rôzne mutácie génov s predispozíciou rakoviny hrubého čreva. Väčšina z nich však nie je podmienená geneticky, ale práve životným štýlom.

Ak sa pacient zdravo stravuje a športuje, do akej miery sa u neho môže vyskytnúť rakovina hrubého čreva?

Samozrejme, riziko tam je, ale je oveľa nižšie. Napríklad u ľudí, ktorí dodržiavajú zdravý životný štýl, môže byť 5-percentné riziko výskytu, naopak u ľudí, ktorí nedodržiavajú zdravý životný štýl, sa riziko zvyšuje aj na 40 percent.

Riziko rakoviny nikdy nebude nulové, lebo sa na nej podieľajú mnohé faktory.

Na trhu je množstvo umelých foriem úspešných probiotík, ale aj také, ktoré neučinkujú. Čo si má bežný občan všimnúť, ak si kupuje probiotiká?

Úloha črevného mikrobiómu je predmetom veľmi intenzívneho výskumu. Jednou z možností zmeny mikrobiómu sú práve probiotiká, ktoré sú užitočné či už pri prevencii onkologických, ale aj iných ochorení. Zatiaľ však máme málo klinických štúdií, ktoré by potvrdzovali prospešnosť probiotík. Probiotiká sú rôzne typy baktérií s rôznou koncentráciou baktérií a z tohto hľadiska sú dôležité klinické štúdie s dobre definovanými probiotikami. Až vtedy môžeme povedať, či probiotiká fungujú alebo nie. Všeobecne je dôležité množstvo probiotických baktérií vyskytujúcich sa v danej tablete. Takisto je veľmi dôležité, aby probiotické baktérie boli živé. Nie každý výrobca toto dokáže potvrdiť. Druhým problémom probiotík je tiež to, že nespádajú pod zákon o lieku, čo má vplyv na kvalitu.

Akú máte skúsenosť s pacientmi, ktorí užívajú takéto probiotiká? Majú črevá zdravšie, ako pacienti, ktorí ich neužívajú?

Je to individuálne, pretože pacienti neužívajú jeden druh probiotika, ale rôzne druhy. Nevieme, či dodržiavajú dávkovanie a podobne. Realizovali sme však klinickú štúdiu, v rámci ktorej sme klinicky testovali jedno probiotikum, ktoré sme podávali pacientom s rakovinou hrubého čreva, ktorí zároveň absolvovali aj chemoterapiu. U takýchto pacientov, ak mali zároveň aj kolostómium (vývod), sme pozorovali zníženie výskytu hnačiek v desiatkach percent. Preto je dôležité, aby sme probiotiká indikovali na základe klinických štúdií.

Výskumne sa venujete aj rakovine semenníkov, ktorá sa nedá ovplyvniť, liečba má však až 90 percentnú úspešnosť. Prečo?

Nádory semenníkov sú globálne celkom zriedkavé, u mužov medzi 20. a 40. rokom života však ide o najčastejší typ nádorov. Tejto diagnóze sa dlhodobo venujem, aj z hľadiska výskumu. Liečba má vysokú úspešnosť, pretože nádory sú extrémne citlivé na určitý typ cytostatika, konkrétne cisplatiny, teda lieku, ktorý ničí nádorové bunky.

Ako vyzerá prevencia pri rakovine semenníkov? Muži totiž nemajú preventívne prehliadky na rakovinu semenníkov.

Preventívne prehliadky na rakovinu semenníkov neexistujú, pretože nemajú význam, keďže ide o pomerne zriedkavé ochorenie. Naopak, dôležité je ak si muž nahmatá hrčku na semenníku, alebo má ťažkosti so semenníkmi, mal by určite vyhľadať urológa.

Čo hovoríte na Vašu nomináciu v ESET Science Award? Potešila Vás cena verejnosti? Aké boli Vaše pocity?

Nominácia na ESET Science Award ako i cena verejnosti ma určite potešila. Musím povedať, že oproti doterajším oceneniam, ktoré som počas svojej práce získal, pri tomto cítim najväčší záväzok, čo je dané práve tou dôverou obrovského množstva ľudí, ktorí za mňa hlasovali.

Prečo sú takéto súťaže na Slovensku potrebné?

Sú dôležitým predovšetkým z hľadiska popularizácie vedy, ako i z hľadiska toho, aby sa vedci, respektíve vedecké projekty, ktoré sú na Slovensku v mnohých oblastiach na svetovej úrovni, dostali do povedomia verejnosti. Je dôležité, aby verejnosť vnímala, že veda nie je nejaká veľkopanská zábavka, ale niečo čo môže mať obrovský prínos pre rozvoj spoločnosti. Nemyslím teraz len na materiálne, ale aj na duchovné bohatstvo pre Slovensko.

Aké sú podľa Vás podmienky na Slovensku pre medicínsky výskum, je niečo, čo by ste zmenili?

Na Slovensku podmienky na medicínsky výskum nie sú ideálne. Vnímam dlhodobý nedostatok podpory a inštitucionalizácie, ktorá je potrebná v prvom rade v univerzitných a fakultných nemocniciach. Stále nám chýba dostatočná administratívna a technická podpora, čo často núti lekárov pracovať vo voľnom čase, len z vlastnej iniciatívy a motivácie. Zatiaľ čo v zahraničí majú celé tímy na správu klinických štúdií, biomedicínskych projektov a zber biologického materiálu, u nás lekári – s výnimkou pár pracovísk, ako napríklad Národný onkologický ústav v Bratislave – musia zvládať všetky tieto úlohy sami. To vedie po čase k ich vyčerpaniu a syndrómu vyhorenia.

Lekári nedávno hrozili hromadnými výpoveďami, mnohí chcú odísť do zahraničia alebo tam už pôsobia. Ak by ste mali tú moc, čo by ste zmenili, aby kvalifikovaní zdravotníci neodchádzali alebo sa vrátili naspäť na Slovensko?

Priznám sa, nie som si istý, či úspešný slovenský lekár, ktorý je etablovaný v zahraničí, má motiváciu vrátiť sa na Slovensko. Obávam sa, že týmto

lekárom nedokážeme vytvoriť optimálne podmienky. Ak za ich návratom je nejaká vnútorná motivácia, či už rodina alebo vzťahy, tak externá motivácia, napríklad finančná, je pomerne málo úspešná. Preto je dôležitejšie dosiahnuť, aby naši lekári neodchádzali do zahraničia. Toto má viacero príčin. Začína sa to už školstvom, lebo viac ako 300 našich medikov ani nejde na slovenské lekárske fakulty, ale ide študovať do zahraničia. Len zlomok z nich sa nakoniec na Slovensko vráti. Takže je potrebné zlepšiť školstvo, a to už od úrovne základných a stredných škôl nehovoriac o štúdiu na lekárske fakultách. Myslím si, že v tejto chvíli ani nie peniaze, alebo platy zdravotníkov sú tým, čo rozhoduje o tom, aby lekár zostal pôsobiť na Slovensku, ale sú to skôr pracovné podmienky. Nielen materiálovo technické vybavenie nemocníc, dostupnosť modernej liečby porovnateľnej so svetom, ale aj nastavenie práce a systému na pracoviskách. Toto si myslím, že vyžaduje systémovú zmenu myslenia a práce. To je na dlhší rozhovor, ale zjednodušene povedané, nemá význam, aby sme vymýšľali niečo nové špecifické pre Slovensko, ale aby sme sa inšpirovali v zahraničí. Tam, kde majú úspešne nastavený systém aj pracovnú kultúru. Myslím si, že toto môže prispieť k tomu, aby naši lekári neodchádzali von.

Prof. MUDr. Michal Mego, DrSc.,

pôsobí ako prednosta II. Onkologickej kliniky Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Národného onkologického ústavu. Kým sa v roku 2017 postavil na ich čelo, pôsobil okrem iného aj v USA v MD Anderson Cancer Center v Texase, v jednej z najväčších a najkvalitnejších nemocníc na svete, ktoré sa zaoberajú liečbou rakoviny. V Národnom onkologickom ústave založil Jednotku translačného výskumu, ktorá prenáša poznatky zo základného výskumu do klinickej praxe a naopak.

VEDENIE UK NA MUNI V BRNE

Foto: MUNI/Jan Kodeš

V novembri 2024 vedenie Univerzity Komenského (UK) navštívilo Masarykovu univerzitu (MUNI) v Brne.

Delegáciu UK viedol rektor Marek Števček, jej členmi boli prorektori Jana Duračinská, Radomír Masaryk, Viera Štvrtinová, Jozef Tancer a Eva Viglašová, kvestorka Ingrid Kútina Želonková a predsedníčka Akademického senátu UK Zlatica Plašienková. V priestoroch rektorátu MUNI ich prijal rektor Martin Bareš, kvestor David Póč a ďalší členovia vedenia MUNI. Diskutovali o rôznych témach, ako napríklad metodika rozpočtu, podpora vedy, športu, systém doktorandského štúdia, projektový servis pre európske projekty či zlepšovanie pozície v medzinárodných rebríčkoch. Vymenili si tiež skúsenosti s fungovaním v európskych univerzitných alianciách – MUNI je členom aliancie EDUC, UK členom aliancie ENLIGHT. Vedenie MUNI tiež oboznámilo hostí s aktuálnymi rozvojovými projektami MUNI, ako napríklad strategickým projektom BioPharma Hub. S Masarykovou univerzitou spája Univerzitu Komenského spoločná história. Obidve boli založené v r. 1919 po vzniku Československej republiky. V súčasnosti akademickí pracovníci oboch inštitúcií intenzívne spolupracujú vo viacerých oblastiach.

Rector UK Marek Števček a rektor MUNI Martin Bareš

PRÍRODA JE ZDROJOM TÝCH PRAVÝCH VEDOMOSTÍ

Na Prírodovedeckej fakulte UK otvorili novú muzeálnu chodbu so stálou expozíciou tých najvzácnejších prírodnín, vrátane preparátov pštrosov, hyen či púm z depozitárov fakulty a Prírodovedného múzea SNM. Nachádzajú sa tu aj vzácne herbáriá Izabely Textorisovej, prvej slovenskej botaničky z 19. storočia, či prvé hniezdo sršňa ázijského, ktoré sa našlo na Slovensku.

Výstava je poctou Leonardovi da Vincimu, zdobí ju jeho výrok „Príroda je zdrojom tých pravých vedomostí.“

„Ide o jednu z prvých chodieb, ktorú sme takto spracovali, naše depozitáre obsahujú veľa vzácných prírodnín. Rekonštruujeme fakultné priestory a chceme, aby chodby neboli sterilné, ale slúžili aj ako zaujímavosť pre študentov a návštevníkov fakulty,“ povedal dekan Peter Fedor.

Text: Barbora Tancerová
Foto: Michal Valentin

VEDA JE OD SLOVA ZVEDAVOSŤ

František Herman pracuje na Katedre experimentálnej fyziky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského, kam prišiel po troch rokoch pôsobenia na prestížnej univerzite ETH v Zürichu. Je teoretický fyzik, ako však sám hovorí, má rád teóriu, ktorá je blízko experimentu. Aj preto sa mu páči jeho odbor: fyzika tuhých látok. „Na základe našich výpočtov sa dajú merania predpovedať, interpretovať alebo vysvetliť. Vieme veciam okolo nás lepšie porozumieť a zároveň to môže byť aj užitočné,” hovorí. Za svoj výskum v oblasti v supravodičov získal ESET Science Award pre vedca do 35 rokov za rok 2024.

Kategória Výnimočná osobnosť do 35 rokov sa na ESET Science Award udeľuje každoročne a laureáta vyberá rovnaká medzinárodná porota ako vedca, ktorý získava hlavnú cenu. V roku 2024 jej predsedala nositeľka Nobelovej ceny za chémiu Emmanuelle Charpentier, členmi boli informatik Subhashis Banerjee, materiálový vedec Michael John Reece, jadrový fyzik Jürgen Schukraft a onkológ Jan Trka. František Herman ich presvedčil svojimi výsledkami vo výskume supravodičov.

Supravodiče sú „in“

Čo to vlastne sú, tie supravodiče? A prečo sa aj na ne v súčasnosti upriamuje pozornosť fyzikov a materiálových vedcov na celom svete? „Sú to látky, ktoré pri nízkych teplotách dokážu viesť elektrický prúd bez odporu. Majú tiež zaujímavé vlastnosti pri kombinácii s elektromagnetickým poľom, presne tým, ktorým sa šíri svetlo, len na iných vlnových dĺžkach. Medzi také stochiometricky najjednoduchšie patria napríklad ortuť, niób, olovo alebo hliník,” vysvetľuje František Herman. Súčasný záujem o ich výskum je podľa neho logickým krokom v dlhom príbehu skúmania vodivosti látok. „Kovy sa ľudia naučili kovať a zlievať už dávno a pomerne dávno z nich vytvorili vodiče elektrického prúdu. V 20. storočí prišli na to, že elektrický prúd vedú zaujímavým spôsobom aj tzv. polovodiče, vyrábané prakticky z piesku, a nastala éra ich výskumu a využitia v praxi. Supravodiče sú tiež podobným, prirodzeným krokom na tejto ceste.”

Spolupráca s experimentom

V jednom z rozbehnutých projektov komunikuje s vedcami z nemeckého synchrotrónového centra v DESY pri Hamburgu. Spoločne aj s jedným zo svojich študentov sa František Herman aktuálne zaoberá správaním vlastností supravodičových dutín pod vplyvom elektromagnetického poľa.

„Supravodiče sa takýmto spôsobom používajú na to, aby sa častice, ktoré v takýchto dutinách urýchľujeme pomocou elektromagnetického poľa, urýchlili čo najefektívnejšie. Jednoducho povedané, vďaka nízkym stratám energie elektromagnetického poľa v supravodivom nióbe vieme energiu čo najviac využiť pre časticu, ktorú sa snažíme urýchliť. Ľudia, s ktorými komunikujeme, konštruujú komponenty do urýchľovačov, testujú ich a stále sa ich snažia vylepšovať a zdokonaľovať. My počítame supravodivosť. Na základe výpočtov z našej teórie vieme kolegom povedať, čo v tom supravodivom nióbe v zásade pri istej teplote hrá rolu.” Podľa neho má veľkú cenu už len ten obojstranný dialóg. „My získame dáta o tom, ako sa supravodič reálne správal, či to zodpovedá našim predstavám a výpočtom a čo do nich ešte potrebujeme zahrnúť. Oni od nás získajú informácie, kde a čo sa dá premyslieť a upraviť, aby dosiahli želaný výsledok, resp. čo je spôsobené čím a prečo.”

Základný výskum aj praktické využitie

Na čo sa dá následne využiť urýchľovanie častíc? Nuž, na to, na čo pri experimentoch v slávnych urýchľovačoch, akými sú CERN (Európa) a Fermilab (Severná Amerika), kde sa používa presne tá istá technológia supravodivých dutín (popísaná vyššie). Ide o základný výskum, skúmanie vlastností a interakcií elementárnych častíc. Urýchľovanie častíc však môže priniesť aj veľmi praktické výsledky – napríklad na spracovanie rádioaktívneho odpadu z jadrového paliva. „Urýchlením izotopov rádionuklidov vieme dosiahnuť, že sa rozpadnú na ľahšie izotopy, ktorých polčas rozpadu bude oveľa kratší. Jadrový odpad by tak bol oveľa kratšie rádioaktívny a škodlivý pre človeka a životné prostredie. Táto oblasť výskumu je sľubná aj na konkrétne pozitívne výsledky,” vysvetľuje František

Herman. Ďalšia oblasťou, na ktorú sa František Herman a jeho študenti zameriavajú, je skúmanie spinu (kvantového čísla) elektrónov a supravodivosti, čo súvisí s výskumom pre rôzne špecifické aplikácie súvisiace s tzv. spintronicou.

Z matfyzu na ETH

K prírodným vedám inklinoval František Herman od detstva. Páčilo sa mu, že predstavovali výzvy, bolo treba premýšľať nad riešeniami, nie memorovať. Pri výbere vysokej školy sa rozhodol pre odbor fyzika na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky UK. Už počas magisterského štúdia ho zaujala fyzika tuhých látok, v tejto oblasti dokončil aj doktorát. „Na základe našich výpočtov sa dajú merania predpovedať, interpretovať alebo vysvetliť. Vieme veciam okolo nás lepšie porozumieť a zároveň to môže byť aj užitočné,” vysvetľuje. Na postdoktorandské miesto sa prihlásil na ETH do Zürichu, jednu z najlepších európskych univerzít. V čom bol vedecký život iný ako v Bratislave? „Jednoznačne cítiť, že je to prostredie bohatšie na finančné možnosti. Výskumné skupiny sú väčšie. Kým u nás je povedzmeže oddelenie zložené napríklad z troch profesorov a dvoch postdocov, tam je také isté oddelenie zložené z ôsmich profesorov a pätnástich postdocov. Takéto prostredie teda prirodzene generuje viac a lepších výsledkov, láka ERC granty. Je tam vytvorené administratívne zázemie, zabehnuté postupy,” hovorí.

SASPRO2 na návrat

Na veľkej katedre fyziky na ETH, ktorá združovala všetky fyzikálne smery, sa František Herman nestrasil, o čom svedčia publikácie v kvalitných časopisoch a účasť na zaujímavých projektoch. Súčasne sa po večeroch venoval aj projektu supravodivosti z doktorátu. Od začiatku pobytu vo Švajčiarsku rátať s tým, že sa chce raz vrátiť na Slovensko. „Nepatrím k ľuďom, ktorí chcú za každú cenu vypadnúť

zo Slovenska, lebo vonku je aj tráva zelenšia. Jasné, boli tam skvelí ľudia, niekedy som si však kládol otázku, či by všetci dokázali byť takí výkonní a tvoriví aj bez toho dobre zabehnutého zázemia. Koľko z nich by dokázalo samostatne ťahať tím? V istom zmysle som sa na FMFI UK počas doktorátu cítil užitočnejší ako vo veľkom tíme v Zürichu, lebo tam ma vždy mohol veľmi ľahko niekto nahradiť, ale doma som vedel, že bezo mňa by isté veci neboli. Aj toto ma motivovalo sa po troch rokoch vrátiť.” Na návrat na FMFI UK využil možnosť uchádzať sa o grant SASPRO2, určený na prítiahnutie vedeckých talentov zo zahraničia na Slovensko, čo je podľa neho výborná schéma pre tých, ktorí chcú prísť robiť vedu u nás.

Skúmať to, čo nerobia inde

Ktoré skúsenosti zo Švajčiarska by priniesol aj k nám? „Myslím, že by sme sa nemali snažiť vyvíjať si doma na kolene to, čo už niekde vyvinuli, mali by sme sústrediť energiu inam. Na Slovensku máme výborné podmienky na rozvoj teoretickej fyziky, či už všeobecnej, alebo tej zameranej na tuhé látky, práve kvôli tomu, že táto oblasť výskumu nie je taká náročná na financie, a keďže sme členskou krajinou EÚ, je veľmi jednoduché cestovanie a stretávanie sa s ďalšími vedcami. Veľmi drahé experimenty si môžeme zabezpečiť tam, kde už majú infraštruktúru. Nemusíme tu teda budovať nový CERN, ale je dôležité, aby sme boli členskou krajinou, ktorá s ním spolupracuje. Tiež by som nemárnil čas napodobňovaním – tam robia toto, podľa to robiť aj my. Ak nespravíme niečo originálne, je to zbytočné. Ak chceme celosvetovo do vedeckého prostredia priniesť niečo originálne, mali by sme v istom zmysle slova robiť takú vedu, čo nerobia inde. Čo by som ale určite odkopiroval, sú zabehnuté a dobre fungujúce administratívne procesy.” A čo otázka peňazí pre vedu? „Určite by sme potrebovali viac investícií do vedy, bez debaty. Aj na ETH vám

veľa ľudí povie, že by určite nepohrdli väčšou finančnou podporou. Keď už sme sa dotkli porovnávania, myslím si (a mám to potvrdené aj od ľudí „zvonku“), že oproti ETH a ďalším zahraničným univerzitám máme zase my výhodu v individuálnejšom prístupe k študentom. Samozrejme, niečo je o ich počtoch, ale niečo je vyslovene nastavením.”

Veda, ktorá dokáže pomôcť

Porota ESET Science Award hodnotila u finalistov okrem vedeckých výsledkov tiež schopnosť komunikovať výskum. To je podľa Františka Hermana občas možno až otravné, ale predsa len nevyhnutné. Hlavne v období, keď sme doslova zaplavení veľkým množstvom informácií, pri ktorých musíme rýchlo vyhodnocovať ich „bludovosť”. „Prechádzame historicky azda najťažším testom presne tej vlastnosti, ktorá nás istým spôsobom odlišuje od zvierat. Práce s informáciou. Treba však nájsť správnu mieru, aby sa nestalo, že vedec viac popularizuje a vysvetľuje verejnosti, ako robí vedu.” Vydrží mu nadšenie pre vedu aj do budúcnosti? Predsa len, nie každý deň vo vede je tým, ktorý prináša ocenenia či bezprostredný úspech. „Veda pre mňa nie je ani tak od slova vedieť ako od zvedavosť. Som zvedavý, ako niečo funguje, prečo to je takto, do čoho sa to dá zapojiť, či to vie niekomu, alebo niečomu pomôcť. Nechcem len publikovať pre seba či malý okruh expertov, chcem to vysvetliť aj iným ľuďom. Často je to tápanie, chodím z práce s tým, že niečo nevychádza. Ale o to sú krajšie dni, keď veci prirodzene zapadnú do seba. Keď sa nám z našich projektov podarí získať pekné výsledky, ktoré sa nielen prejavujú v dobrých publikáciách, ale majú praktický dosah, zaujímajú aj študentov a získavajú ich pre fyziku tuhých látok. Toto je to, čo si na svojej práci vážim, mám rád a čo ma pri nej drží.”

KNIŽNÉ TIPY

VYDAVATEĽSTVA UK

INTERKULTÚRNY MANAŽMENT: ÚSPESNÁ NAVIGÁCIA V GLOBÁLNOM SVETE

Autorka: doc. Mgr. Petra Milošovičová, PhD. **Rok vydania:** 2024 **Dostupnosť:** online na https://stella.uniba.sk/texty/FIF_interkulturny_manazment.pdf

Publikácia reaguje na konkrétny dopyt akademického prostredia, ktoré pripravuje budúcich prekladateľov a tlmočníkov so zreteľom na potrebu medzinárodnej komunikácie v podnikateľskom prostredí. Je primárne určená študentom humanitných profesií, môže však zaujať všetkých čitateľov zaujímavých sa o vhlad do oblasti multikulturalizmu a viacjazyčného pracovného prostredia v dnešnej globalizovanej spoločnosti.

Autorka pôsobí ako docentka na Katedre germanistiky, nederlandistiky a škandinavistiky Filozofickej fakulty UK, kde vyučuje predmety so zameraním na interkulturalitu a preklad. Zároveň pôsobí na Fakulte managementu UK, kde vyučuje interkultúrny manažment v nemeckom jazyku.

PUSTOVNÍCTVO A MNÍŠTVO AKO ALTERNATÍVA KREŠŤANSKÉHO ŽIVOTA

Autor: prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. **Rok vydania:** 2024 **Dostupnosť:** v predaji – eshop UK Veda: <https://www.ukveda.sk/pustovnictvo-a-mnisstvo-ako-alternativa-krestanskeho-zivota>

Učebný text predstavuje dve hlavné formy zasvätenia (pustovníctvo a mnišstvo) v období od kresťanského staroveku až do začiatku vrcholného stredoveku. Zasvätenie ako spôsob života v sebe zahŕňa úsilie napodobniť ideál viery, v ktorom žili prví kresťania. Ide o dosiahnutie dokonalého kresťanského života, teda o úplné pripodobnenie sa Ježišovi Kristovi. Zasvätení majú žiť inak ako ľudia „vo svete”. Musia opustiť bežný spôsob života, vykoreniť neresť a zasadiť do duše cnosti, a to prostredníctvom pôstu, nočného bdenia, života v ústraní, čítania Biblie a najmä vernosti svojmu povolaniu v samote.

Autor, cirkevný historik, je nitrianskym diecéznym biskupom a profesorom na Katedre kresťanskej filozofie a historických vied Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave.

METODOLÓGIA A DIZAJN VÝSKUMU V KLINICKEJ PSYCHOLÓGII

Autor: doc. PhDr. Michal Hajdúk, PhD. **Rok vydania:** 2024 **Dostupnosť:** v predaji

Metodológia a dizajn výskumu v klinickej psychológii je druhým prepracovaným a doplneným vydaním učebnice, ktorá vyšla v roku 2020. Autor tak reaguje na nové trendy v metodológii výskumu. Cieľom publikácie je objasniť budúcim klinickým psychológom aj ľuďom z praxe základy metodológie klinicko-psychologického výskumu, pričom autor sa opiera o rámec *evidence-based* medicíny/psychológie. Čitateľom vysvetľuje, ako môžu metodologicky správne realizovať svoj výskum k záverečnej práci alebo v praxi robiť výskum v oblasti klinickej psychológie. Oproti prvému vydaniu sa v závere každej kapitoly nachádzajú otázky do diskusie, ktoré majú čitateľom pomôcť hlbšie sa zamyslieť nad obsahom jednotlivých kapitol.

Michal Hajdúk pôsobí na Katedre psychológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, kde sa venuje klinickej psychológii, psychopatológii, neurovede a metodológii výskumu. Zároveň pracuje ako psychológ na Psychiatrickej klinike LF a UNB, kde sa venuje najmä psychodiagnostickej činnosti, klinickému výskumu a vzdelávaniu študentov v oblasti klinických neurovied.

DEJINY HUDBY 1. STAROVEK. STREDOVEK

Autor: Mgr. Michal Hottmar, PhD. **Rok vydania:** 2024 **Dostupnosť:** v predaji

Vysokoškolská učebnica *Dejiny európskej hudby I. Starovek, Stredovek* sa zaoberá dejinami európskej a mimo-európskej hudobnej kultúry v staroveku a stredoveku. Z chronologického hľadiska predstavuje prvé vývojové obdobia hudobnej kultúry. Súčasťou textu sú kapitoly zamerané na hlavné hudobnoteoretické momenty v oboch obdobiach. Metodologicky sa opiera o staršie a novšie výskumy slovenských aj zahraničných hudobných teoretikov a historikov. Texty vznikali na podklade prednášok predmetov *Dejiny európskej hudby I a Hudobná teória I*, určených pre študentov Katedry hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty UK. Hoci na poli muzikologickej literatúry existuje mnoho podobných textov, hlavným zámerom publikácie je predstaviť budúcim hudobným pedagógom základné informácie týkajúce sa vývoja európskej hudobnej kultúry.

Michal Hottmar prednáša historické a teoretické disciplíny na univerzitách v Bratislave a Žiline. Venuje sa interpretácii pamiatok lutnovej hudby domácej i zahraničnej proveniencie, je autorom mnohých odborných článkov v oblasti historickej hudby doma i v zahraničí a členom Medzinárodnej muzikologickej asociácie so sídlom v Bazileji.

Mgr. František Herman, PhD.,

pochádza zo Skalitého na Kysuciach. Bakalárske, magisterské aj doktorandské štúdium absolvoval na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky UK v Bratislave, ako postdoktorand pracoval tri roky na ETH v Zürichu. V súčasnosti je odborným asistentom na Katedre experimentálnej fyziky FMFI UK, kde okrem učenia spolu s kolektívom študentov skúma teoretickú fyziku kondenzovaných látok. Vo svojom výskume sa zameriava na supravodiče, materiály, ktoré pri veľmi nízkych teplotách dokážu viesť elektrický prúd bez odporu pri jeho prenose a zároveň dokážu vytvárať silné magnetické polia. Stal sa laureátom ceny ESET Science Award pre vedca do 35 rokov za rok 2024.

TRÉNUJE NEURÓNOVÉ SIETE

Profesor Igor Farkaš z Katedry aplikovanej informatiky FMFI UK získal na ESET Science Awards 2024 ocenenie Výnimočná osobnosť vysokoškolského vzdelávania. Stal a tiež laureátom ocenenia Vedec roka SR 2023 v kategórii Osobnosť medzinárodnej spolupráce. Igor Farkaš dosahuje významné výsledky v oblasti umelej inteligencie, rozvíja spoluprácu so zahraničnými pracoviskami a garantuje medzinárodný interdisciplinárny magisterský program kognitívna veda. Vo svojom základnom výskume sa zaoberá najmä umelými neurónovými sieťami, ktoré sa dajú efektívne využiť na riešenie rôznych problémov, či už pri modelovaní akvizície jazyka, alebo v robotike. Podieľa sa na viacerých projektoch, v súčasnosti je koordinátorom twinningového projektu programu Horizont Európa.

Ocenenie Osobnosť medzinárodnej spolupráce ste získali za medzinárodný magisterský študijný program kognitívna veda, ktorého ste hlavným garantom. O aký program ide?

V roku 2005 som sa zapojil do európskeho projektu Socrates, ktorého cieľom bolo zaviesť spoločný interdisciplinárny magisterský program kognitívna veda, na ktorom sme spolupracovali s partnermi z Viedne, Ľubľany a z Budapešti. Tento program funguje už od roku 2007. Medzi mojich najbližších spolupracovníkov patria Martin Takáč a Kristína Malinovská z Katedry aplikovanej informatiky FMFI UK. Tento program je unikátny aj v tom, že má dve špeciálne charakteristiky: povinnú mobilitu študentov na zvolenej univerzite konzorcia v treťom semestri a prezentácie výskumu v oboch

ročníkoch na konferencii konzorcia MEi:CogSci. Aj keď bola cena udelená mne ako jednotlivcovi, prispelo k nej viacero ľudí, ktorí okolo mňa pôsobili, aj pôsobia. Ocenenie som dostal za medzinárodnú spoluprácu s partnermi v oblasti umelých neurónových sietí zo zahraničia. Som veľmi vďačný kolegovi z USA, Veľkej Británie, Nemecka, Českej republiky, Slovinska a Rakúska. Okrem toho chcem vyzdvihnúť aj spoluprácu s doktorandmi. Kognitívna veda sa zaoberá výskumom ľudskej mysle, jej podstatou je pochopenie toho, ako fungujú kognitívne procesy, ako človek vníma, koná, ako sa rozhoduje. Tiež sa kladú zložité otázky, ako napríklad, čo je vedomie. Ja sa na kognitívne procesy snažím pozerať hlavne z výpočtového hľadiska.

Ako tieto faktory skúmate?

Zjednodušene povedané, v dvoch rovinách – z pohľadu psychológie – psychológovia používajú metódy skúmania so subjektmi, na základe ktorých vzniknú teórie o tom, ako funguje naša myseľ. Okrem toho ich skúmame aj z pohľadu informatiky – myseľ je v mozgu, pričom ide o hmotnú entitu, ktorá vykonáva výpočty na základe vstupov, ktoré dostane. Človek vie rozpoznať nejaký konkrétny objekt na základe výpočtu, prostredníctvom nášho zraku sa dostane informácia do mozgu, ktorý ju spracuje. Takto sme napríklad skúmali raný vývoj jazyka u malých detí pomocou modelovania procesu učenia sa slov. Na tom som pracoval ešte ako postdoktorand v USA.

Máte na to nejaký vzorec, ktorým to počítate?

Nie, skôr ide o vzťah vnímania a jeho prejavov navonok v podobe konania. Inak povedané, ide o matematické zobrazenie, ktoré sa neurónová sieť musí naučiť, rovnako ako sa dieťa v ranom štádiu učí napríklad uchopiť hračku alebo pomenovať ju, keď ju rozpozná.

Máte príklad, akým spôsobom vieme využiť umelú inteligenciu v kognitívnych vedách?

Napríklad si môžeme predstaviť, že máme k dispozícii počítačový program, ktorý cez kameru nasníma tvár a rozpozná emóciu tým, že ju zaradí do príslušnej kategórie, napríklad radosť či smútok. Klasický prístup je taký, že program obsahuje pravidlá zamerané na to, ako sa emócie na tvári prejavujú – napríklad ak má človek zdvihnuté kútiky úst, tak sa usmieva, ak má vrásky na čele, tak sa mračí a podobne. Na základe týchto príznakov vie program vyhodnotiť danú emóciu. Existuje však aj modernejší a efektívnejší spôsob rozpoznávania, do ktorého sa zapájajú neurónové siete. Systému nemusíme dávať pravidlá, podľa ktorých by mal odpovedať, ale dáme mu zoznam obrázkov ľudí s konkrétnou emóciou. Neurónová sieť má príklady z rôznych kategórií a učí sa vzťah medzi tým, čo je na vstupe, a tým, čo je na výstupe – teda čo je správna odpoveď.

Odkiaľ by sme mohli získať tieto konkrétne emócie?

Z verejne dostupných databáz sa dajú získať anotované príklady tvári, ktoré sú zaradené do tried podľa vyjadrených emócií. Na týchto príkladoch je nutné natrénovať neurónovú sieť tak, aby dávala správne odpovede. Pokiaľ nie je natrénovaná, rozhoduje sa zle. Trénovanie znamená to, že ak sa sieť

pmýli, tak si upraví parametre tak, aby sa viac priblížila k pravde, lebo jej vždy poskytneme správnu odpoveď. Zabezpečuje to učiaci algoritmus. Základom všetkých neurónových sietí je učenie, v ostatnej dekáde sa veľa hovorí o hlbokom učení.

Čo je hlboké učenie?

Ide v podstate o väčšie neurónové siete s viacerými vrstvami neurónov, spôsob ich tréovania je však veľmi podobný ako pri malých sieťach. Vedci majú lepšie možnosti pracovať s neurónovými sieťami ako v minulosti, máme pokročilé nástroje na implementáciu neurónových sietí. Softvér je oveľa lepšie rozvinutý, programovanie sa veľmi zefektívnilo, niekedy stačí len pár riadkov kódu a sieť je pripravená na učenie. Neurónové siete majú viac vrstiev, sú hlboké, takže umožňujú realizovať zložitejšie transformácie a riešiť zložitejšie problémy. Každá vrstva má svoju úlohu a ide o zložitý proces. Je tu podobnosť s ľudským mozgom, ktorý má tiež veľa vrstiev poprepájaných medzi sebou.

Vieme už v súčasnosti, ako funguje ľudská myseľ?

Úplne presne nevieme, ani to podľa mňa nikdy nebudeme vedieť do detailov, lebo nové poznanie vedie k novým otázkam. Skúmanie mysle je zložitá, lebo je to nehmotná entita, navyše navonok skrytá. Dá sa skúmať psychologicky, pomocou experimentov. Myseľ však určite závisí od mozgu, a ten je hmotný. Ani ten nepoznáme do detailov. A tu je otázka, na akej úrovni skúmame mozog – či mikroprocesy na neurónoch alebo systémovú úroveň, ako funguje interakcia jednotlivých častí. Tu sa ponúka neurovedný pohľad alebo výpočtové modelovanie procesov prebiehajúcich v mozgu.

Ste koordinátorom medzinárodného twinningového projektu TERAIS, ktorý vznikol v rámci grantového programu EÚ Horizont Európa. Čo sa vám počas fungovania projektu podarilo?

Ide o tretí pokus podávania žiadosti, prvá bola v roku 2018. Na úspešnosti projektu má veľkú zásluhu naša súčasná projektová manažérka Daniela Olejárová, ktorá nám pomohla projekt správne uchopiť a potom napísať. Projekt aj vďaka nej získal maximálny počet bodov. Jeho hlavným cieľom je rozvoj ľudského potenciálu na Katedre aplikovanej informatiky FMFI UK. Snažíme sa podporiť výskum a motivovať kolegyne a kolegov, preto sme vytvorili na katedre oddelenie podpory výskumu. Máme dvoch silných partnerov – Univerzitu v Hamburgu a Taliansky technologický

inštitút, s pomocou ktorých tvoríme spoločné odborné publikácie z oblasti umelej inteligencie či realizujeme výskumné pobyty v Hamburgu a Janove. V projekte TERAIS je zapojená viac ako polovica zamestnancov katedry, ale aj niektorí doktorandi a študenti. Chceme robiť lepší výskum ako doteraz, výskumná časť projektu TERAIS sa týka rozvoja umelej inteligencie a robotiky. Mňa konkrétne zaujíma humanoidná robotika, teda roboty podobajúce sa ľuďom, ktoré interagujú s človekom. Už existujú rôzne prototypy, ktoré sa budú ďalej rozvíjať. Rozdiel medzi klasickou umelou inteligenciou v počítači – bez tela – a robotmi je ten, že robot môže konať ako človek a niečo zmeniť, dokáže interagovať s ľuďmi. Je kľúčové zabezpečiť, aby roboty boli bezpečné a spoľahlivé, aby napríklad neohrozili človeka.

Môže nejako umelá inteligencia uškodiť?

Ak myslíte v kontexte robotiky, nemalo by sa to stať, iba v prípade, že by sa v hardvéri či softvéri niečo pokazilo. Nové formy umelej inteligencie (UI) sa vedú aj učiť. Otázne je, či sa UI nemôže naučiť niečo negatívne, čo sme my nechceli, aby sa naučila. Predstavme si, že mám systém, pri ktorom je dôležité, aby správne odpovedal. Ak ho správne natrénujeme, tak funguje dobre – napríklad rozpoznáva emócie s vysokou úspešnosťou a podobne. Problémom je to, že súčasná umelá inteligencia na báze neurónových sietí vie fungovať veľmi dobre, no nie je úplne spoľahlivá, pretože je zraniteľná a nie je odolná voči záškodníckym (adverzariálnym) útokom. Napríklad, ak by som cielene modifikoval nasnímaný obraz ľudskej tváre tým, že by som zámerne zmenil zopár bodov (pixelov) na obrázku, tak spôsobím to, že rozpoznávajúca neurónová sieť bude zrazu odpovedať úplne zle, a dokonca s vysokou istotou. Drobné poruchy na obrázku spôsobia, že sieť klasifikuje obrázok úplne inak, dokonca je o tom presvedčená. U človeka sa toto stať nemôže. Naš vizuálny systém funguje na zjavne iných princípoch, ktoré tak ľahko neoklamete.

Máte predstavu, aké opatrenia by sme mali vykonať, aby sa to nedialo?

Jedným zo spôsobov je adverzariálne tréovanie, teda do normálnych tréovacích dát by sme pridali záškodnícke dáta a budeme dovedy opravovať parametre siete, kým neposkytnú správne výstupy. Ide však len o riešenie symptómov, nie príčiny. Pomôže to vyliečiť sieť z náchylnosti na jeden typ útoku, no týchto útokov

je veľa, a vznikajú stále nové. Môžeme umelú inteligenciu natrénovať tak, že bude voči nejakým konkrétnym útokom imúnna, no prídu ďalšie útoky, ktoré nebude poznať. Verím, že sa to však raz podarí systémovo vyriešiť. V súčasnosti dokáže neurónová sieť rozpoznávať tváre či značky, no neznamená to, že im rozumie. Sú to však pre ňu iba obrázky, ktoré rozpoznáva na základe pixelov. Človek si vie predstaviť, ako vyzerá napríklad koň, t. j. pracovať s mentálnymi konceptuálnymi reprezentáciami. Súčasné neurónové siete s tým majú problém.

Máte nejakú predstavu o tom, akým spôsobom by sme mali túto sieť zmeniť tak, aby nerozpoznávala obrázky iba na základe pixelov?

Môžeme sa inšpirovať napríklad ľudským vizuálnym systémom. Ľudské videnie nie je len tok informácií jedným smerom, ako pri umelej inteligencii. Informácia putuje aj opačným smerom, človek má popri vnímaní aj nejaké očakávania. Napríklad, ak vidím psa, tak mám nejaké očakávania o tom, ako by mal vyzeráť – mal by mať napríklad štyri nohy a nejaký tvar tela. Avšak pokiaľ tieto štyri nohy nevidím, stále viem, že to môže byť pes. Neurónové siete majú aj mechanizmus pozornosti – ak sieť rozpozná objekt, tak to môže byť vďaka častiam obrázku, ktoré sú dôležité pre správnu klasifikáciu, a ktorým venuje pozornosť. Pre nás nie je pozadie objektu obyčajne dôležité, no súčasné modely neurónových sietí klasifikujú objekt na obrázku aj na základe pozadia, ktoré považujú za rovnako dôležité.

Ako vnímate to, že ste sa stali výnimočnou osobnosťou vysokoškolského vzdelávania ESET Science Award 2024?

Takéto celonárodné ocenenie je pre mňa veľkou poctou, vážim si to a ďakujem Nadácii ESET. Uvedomujem si, že už zďaleka nie som najmladší, aj keď sa zatiaľ cítim fit, bez liekov :) Ale vážne: toto ocenenie vzniklo aj vďaka mnohým ľuďom, s ktorými som mal a mám za tie dekády rokov česť spolupracovať. V ďakovnej reči som spomenul kolegov a kolegyne doma i v zahraničí, doktorandov, našu fakultu i univerzitu, kde môžem pracovať, a v neposlednom rade moju skvelú rodinu. Ocenenie vnímam aj ako záväzok do budúcnosti – učiť, viesť ľudí a skúmať zaujímavé – snažiť sa byť naďalej v našej akademickej komunite užitočný. Je skvelé, že Nadácia ESET sa snaží podporovať význam vedy v modernej spoločnosti.

Prof. Ing. Igor Farkaš, Dr.,

pôsobí na Katedre aplikovanej informatiky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského. V r. 2024 získal cenu ESET Science Award ako Osobnosť vysokoškolského vzdelávania, v roku 2023 sa stal Vedcom roka SR v kategórii Osobnosť medzinárodnej spolupráce za významné výsledky v oblasti umelej inteligencie, za rozvíjanie spolupráce a medzinárodného magisterského programu kognitívna veda. Zaoberá sa výskumom umelých neurónových sietí, kognitívnu robotikou a modelovaním akvizície jazyka. Tiež sa zaujíma o vysvetliteľnú umelú inteligenciu, vnútornú motiváciu a abstrakciu v kognícii.

REKTOR OCENIL NAJLEPŠIE DIZERTAČNÉ PRÁCE

Začiatkom novembra 2024 sa uskutočnili slávnostné promócie docentov a docentiek a absolventov a absolventiek doktorandského štúdia Univerzity Komenského v Bratislave (UK). Rektor Marek Števček počas ceremónie po prvý raz odovzdal aj ceny za najlepšiu dizertačnú prácu v štyroch oblastiach vedy. Z celkového počtu 13 návrhov tieto ocenenia získali:

- v oblasti spoločenských vied – „Specific Learning Disorder in the Life Stories of Young Adults“, Mgr. Karin Černickaja, PhD., z Fakulty sociálnych a ekonomických vied UK;
- v oblasti humanitných vied – „Naturalistická koncepcia vedomia v súčasnej filozofii mysle: iluzionistická perspektíva“, Mgr. Katarína Marcinčinová, PhD., z Filozofickej fakulty UK;
- v oblasti lekárskeho vied – „Neskorá toxicita liečby nádorov z germinatívnych buniek“, MUDr. Zuzana Országhová, PhD., z Lekárskej fakulty UK;
- v oblasti prírodných vied – „Diversity, morphology and phylogeny of endosymbiotic ciliates of the order Clevelandellida (Ciliophora: Armophorea) in cockroaches“, Mgr. Lukáš Pecina, PhD., z Prírodovedeckej fakulty UK.

Ocenených mladých vedcov a vedkyne sme po slávnostnej promócií oslovili s niekoľkými otázkami.

Lukáš Pecina

Zuzana Országhová

Katarína Marcinčinová

Karin Černickaja

ČÍM STE SA VO SVOJEJ DIZERTAČNEJ PRÁCI ZAOBERALI?

Karin Černickaja (K. Č.): Zamerala som sa na životné skúsenosti mladých dospelých s poruchou učenia. Práca využíva kvalitatívny výskum a tému zachytáva v širšom kontexte, pričom citlivo pracuje s konceptom postihnutia.

Katarína Marcinčinová (K. M.): Mojmím cieľom bolo sformulovať systematický naturalistický pohľad na vedomie, ktorý sa objavuje v súčasnej filozofii mysle. Konkrétne som sa zaoberala koncepciami a teóriami, ktoré sú kompatibilné s tzv. „iluzionistickou pozíciou“ v teórii vedomia. Napokon som dospela k záveru, že iluzionisti ponúkajú silnú alternatívu k iným teoretickým pozíciám v súčasnej filozofii vedomia.

Zuzana Országhová (Z. O.): V mojej práci som sa venovala štúdiu neskorej toxicity onkologickej liečby u mladých pacientov, ktorí sú vyliečení z nádorov z germinatívnych buniek. V rámci tejto širokej problematiky som sa zamerala na dva konkrétne následky liečby: 1. periférnu neuropatiu a jej vplyv na kvalitu života, 2. kognitívnu dysfunkciu a možné mechanizmy jej vzniku.

Lukáš Pecina (L. P.): Venoval som sa štúdiu jednobunkových organizmov žijúcich v tráviacom trakte živočíchov. Konkrétne som sa zameral na endosymbiontné nálevníky radu Clevelandellida, ktoré obývajú tráviaci trakt bezstavovcov aj stavovcov, pričom som študoval diverzitu, morfológiu a evolúciu týchto nálevníkov.

AKEJ NAJVÄČŠEJ VÝZVE STE POČAS VÝSKUMU MUSELI ČELIŤ? PODARILO SA VÁM JU PREKONAŤ?

K. Č.: Vyrovnáť sa s tým, čo všetko obnáša byť doktorandom – balansovať medzi vysokými očakávaniami, samostatnou prácou a zodpovednosťou za celý projekt. Bolo to náročné, ale postupne som sa naučila rozkladať si prácu na menšie kroky, efektívne plánovať a nebáť sa pýtať o radu, keď som ju potrebovala. Tieto skúsenosti ma nielen posunuli odborne, ale naučili ma aj veľa o sebadisciplíne a trpezlivosti.

K. M.: Postupné uvedomenie si prechodu od štatútu študenta k štatútu mladého vedeckého výskumníka a oboznamovať s tým, aké je to samostatne robiť výskum vo svojej vednej oblasti, písať články do recenzovaných akademických časopisov a tiež, vyučovať na univerzite. Doktorandské štúdium je prípravou na ďalšiu akademickú kariéru a nielen štúdium daného odboru.

Z. O.: Udržiavať si rovnováhu medzi prácou a oddychom, pretože iba tak si dokážeme zachovať kreativitu a motiváciu. Je to výzva na celý život a darilo/ dári sa mi to raz viac, inokedy menej. Pretože keď je človek naozaj zaujatý tým, čo skúma, ľahko tomu podľahne a obetuje voľný čas aj spánok.

L. P.: Modelovanie sekundárnych štruktúr molekúl rRNA. Táto časť práce mi zabrala najviac času, pretože som musel súčasne brať do úvahy homológiu modelovaných hypervariabilných helixov, výsledky termodynamického modelovania, ako aj terciárnu (3D) štruktúru ribozómov, ktorých súčasťou sú skúmané molekuly rRNA.

ČO BY STE ODPORUČILI SÚČASNÝM A BUDÚCIM DOKTORANDOM A DOKTORANDKÁM PRI PÍSANÍ DIZERTAČNEJ PRÁCE?

K. Č.: Prácu si dobre naplánovať, ale zároveň počítat s tým, že nie všetko pôjde podľa predstáv. Flexibilita je kľúčová, najmä keď sa objaví nečakané prekážky alebo nové súvislosti. Nebáť sa konzultovať s odborníkmi, pýtať sa na spätnú väzbu a vnímať dizertačnú prácu ako proces učenia, nie len ako cieľ.

K. M.: Neberte štúdium ako najdôležitejšiu alebo jedinou vec v živote, ktorej sa musíte teraz venovať (a popritom zabúdať napr. na svoje hobby), ale ako jeden z milníkov na ceste k potenciálnej akademickému kariéru.

Z. O.: Nebojte sa vykročiť na túto cestu a nenechajte sa odradiť prekážkami, ktoré vás stretnú počas štúdia a pri písaní práce. Dôverujte svojmu výskumu a verte, že vaša práca má zmysel. Nebojte sa byť kreatívni a kláď otázky, ktoré sa doteraz nik nekláďol. Okrem toho si nezabúdajte dopriať čas aj na oddych. A nakoniec, buďte trpezliví sami so sebou a vytrvajte, lebo je to maratónsky beh.

L. P.: Byť vytrvalý a nevzdávať sa. Cesta ku získaniu výsledkov býva často zdĺhavá a stretnete sa na nej s mnohými problémami. Výsledok však stojí za to.

KURZ UK ZÍSKAL CENU ALIANCIE ENLIGHT

Text: Barbora Tancerová
Foto: Andres Tensus

D. Klimovský a M. Benzoni Baláž (vpravo) pri preberaní ceny na Univerzite v Tartu

Cenu ENLIGHT Teaching and Learning Award 2024 získal po prvýkrát kurz z Univerzity Komenského. Na konferencii v estónskom Tartu porota ocenila kurz Verejná politika na Slovensku z Katedry politológie FIF UK. Kurz vedie docent Daniel Klimovský, odborník na fungovanie verejnej správy a územnej samosprávy, spolu s doktorandkou Martinou Benzoni Baláž.

Ocenenie Teaching and Learning Award aliancia ENLIGHT od svojho vzniku každoročne udeľuje kurzu alebo programu, ktorý zaviedol inovatívne prvky alebo pozoruhodné vzdelávacie postupy súvisiace so vzdelávacími cieľmi aliancie. Cieľom je šíriť príklady dobrej praxe naprieč aliančnými univerzitami a vyjadriť poďakovanie tým, ktorí vkladajú mimoriadne úsilie do zlepšovania vzdelávania. Ocenený kurz priblížil v rozhovore pre Našu univerzitu jeho vedúci Daniel Klimovský.

Komu je určený váš kurz verejnej politiky a čomu sa počas neho venujete?

Verejná politika na Slovensku je kurz v letnom semestri, ktorý je primárne určený pre tretiakov bakalárskeho štúdia v odbore politológia. Obsahovo nadväzuje na teoretický kurz Verejná politika, ktorý tí istí študenti absolvujú v zimnom semestri. Vďaka tejto nadväznosti najprv získajú teoretický základ, akýsi vhľad do témy verejnej politiky, a hneď v ďalšom semestri nadobudnuté poznatky môžu využiť v rámci prakticky orientovaného kurzu.

Čím je kurz výnimočný oproti iným kurzom na katedre?

V prvom rade sme ustúpili od tradičnej dvanásťtýždňovej kombinácie štandardných seminárov a prednášok. Pred študentov staviame nielen konečnú úlohu, ale aj priebežné úlohy, ktoré musia plniť počas semestra, pričom spôsob ich plnenia vo veľkej miere nechávame na nich, čím naplníme obsah metódy challenge-based education. Okrem toho intenzívne využívame metódu learning-by-doing, respektíve učenie sa praxou, pričom študenti dostávajú spätnú väzbu priebežne, ale aj s časovým odstupom. Túto metódu sme ešte vylepšili tým, že študenti riešia reálne problémy, s ktorými sa spolupracujúce subjekty musia vysporiadať pri tvorbe svojich verejných politík.

Odkiaľ majú študenti a študentky zadania?

Aktuálne je hlavným spolupracujúcim subjektom Metropolitný inštitút Bratislava (MIB), čo je organizácia spoluzodpovedná za tvorbu verejných politík v hlavnom meste SR, Bratislave. Vďaka tejto spolupráci tak naši študenti riešia problémy, ktorým čelí hlavné mesto. Okrem toho máme nadviazanú spoluprácu aj s niektorými mimovládnyimi organizáciami (napríklad INESS), z ktorých k nám pravidelne prichádzajú zaujímaví hostia na diskusie.

Čím sa napríklad zaoberali?

Zadania od MIB-u sú dvojakeho druhu. Študenti a študentky pracujú v malých skupinách (zvyčajne tri osoby) a pri niektorých zadaniach navrhujú riešenia konkrétneho problému. Riešili napríklad tému odchodu mladých vzdelaných alebo vzdelávajúcich sa ľudí z Bratislavy. Študenti formulovali opatrenia, ktoré by mali motivovať týchto ľudí k tomu, aby zostali v Bratislave, prípadne, aby sa po nadobudnutí kvalitného vzdelania a skúseností vrátili. Podobne zaujímavá téma bolo vytváranie bezpečných miest na stretávanie pre mladých ľudí, najmä stredoškôlkov, ktorí sa nevenujú nejakej organizovanej voľnočasovej aktivite,

ale napriek tomu sa chcú stretávať s rovesníkmi. Druhým typom zadania od MIB-u sú zadania, pri ktorých študenti pracujú na podkladoch pre ďalšie fázy tvorby verejných politík. Dobrým príkladom je rešerš zahraničných skúseností s riešením vybraných tém, alebo dizajnovanie zberu relevantných dát. Počas minulého semestra takto jedna skupina študentov zbierala zahraničné skúsenosti s vytváraním bezemisných zón vo veľkých mestách a so súvisiacimi participatívnymi procesmi. Zameriavali sa predovšetkým na pozitíva a negatíva sledovaných riešení a špecificky na výsledky opatrení, ktoré by mohli byť zaujímavé aj pre Bratislavu.

Ako vyzerá práca študentov a študentiek na zadaniach?

Vďaka inovácii, s ktorou prišla Martina Benzoni Baláž, sme v kurze zaviedli to, že študenti samotní si v rámci kurzu definujú hodnotiace kritériá. Teda sami určia, čo musia urobiť a dosiahnuť, aby ich zadania boli považované za splnené. Musia si medzi sebou rozdeliť úlohy, pretože celý proces je monitorovaný priebežne a počas semestra musia plniť určité míľniky. To od nich vyžaduje nielen intenzívnu komunikáciu v rámci skupín, ale napríklad aj určenie zodpovedností a lídrov, ktorí postup jednotlivých skupín koordinujú. Musia preukázať schopnosť byť samostatní pri riešení zadania, čo znamená, že musia hľadať rôzne podklady a pracovať s nimi, kontaktovať rôzne inštitúcie, využiť teoretické poznatky pri vyhodnocovaní relevantnosti svojho postupu a podobne. Spoločne s našimi spolupracujúcimi partnermi celý proces facilitujeme a v prípade potreby usmerňujeme študentov tak, aby sa príliš neodkláňali od cieľa. Okrem toho, že k študentom pristupujeme ako k partnerom, dôraz kladieme na ich kreativitu. Pri zadávaní úloh im zástupcovia MIB-u zvyčajne povedia: „Tu máme problém, sme si vedomí konvenčných riešení. Pokojne skúste prísť s niečím netradičným, využite svoju kreativitu.“ Dôležitá je tiež aplikovateľnosť navrhovaných opatrení, ktorú študenti musia brať do úvahy. Je to pre nich ďalšia veľká výzva, pretože posúdenie aplikovateľnosti nie je vôbec jednoduchá úloha, a to nielen z hľadiska legislatívnej priechodnosti (napríklad, ak si nejaké navrhované opatrenie vyžaduje všeobecnú reguláciu), ale tiež z hľadiska nákladovosti, prípadne návratnosti. Na konci kurzu jednotlivé skupiny prezentujú svoje výsledky tak pred nami, ich vyučujúcimi, ako aj pred ostatnými študentmi a tiež pred zástupcami MIB-u. Súčasťou tejto prezentácie je poskytnutie spätnej väzby a samotní študenti nám potvrdzujú, že akademická spätná väzba je často odlišná od spätnej väzby,

ktorú dostávajú od ľudí, ktorí sa venujú praktickej tvorbe verejných politík.

Aké sú výsledky študentských prác?

Kurz sa už v súčasnej forme uskutočnil dvakrát a výsledky sú z nášho pohľadu i z pohľadu našich partnerov pozitívne. Máme kladnú spätnú väzbu tak od študentov, ako aj od zapojených partnerov. S istým zjednodušením môžeme konštatovať, že všetkým to dáva zmysel. Mňa mimoriadne teší, že u študentov vidíme nárast ich kompetencií a zručností. Na konci kurzu sú naši študenti schopní systematicky uchopiť zadania, identifikovať problémové oblasti, analyzovať ich, vypracovať návrh inovatívnych opatrení a spracovať kvalitný podklad pre následné politické rozhodnutie (policy paper), ktorý sa celkom prirodzene líši od bežných seminárnych prác alebo bakalárskych prác. Viaceré práce za uplynulé roky boli pritom veľmi vydatné a zamestnanci MIB-u s nimi mohli ďalej pracovať bez toho, aby mali obavu, že ide „iba o práce študentov“. Dve takéto práce z minulého semestra dokonca hodnotili zástupcovia MIB-u tak, že kvalita ich spracovania ich predurčuje na to, aby mohli byť rovno predložené na stôl tvorcom politík v meste Bratislave.

Aké plány máte s kurzom do budúcnosti?

Máme ambíciu rozšíriť kurz dovnútra univerzity a tiež ho chceme internacionalizovať. Sme teda pripravení privítať u nás aj študentov z iných fakúlt univerzity a ponúknuť ho aj zahraničným študentom. Predovšetkým medzi univerzitami v aliancii ENLIGHT si chceme nájsť partnerov, s ktorými budeme následne pracovať na spoločných zadaniach, pričom tieto sa nebudú musieť týkať iba mesta Bratislavy, ale aj iných zaujímavých miest. V ideálnom scenári budú slovenskí študenti môcť spolupracovať na riešení aj pre iné mestá, a naopak, nielen naši, ale i zahraniční študenti budú spolupracovať na riešení pre Bratislavu. Pevne verím, že takýto prístup nám umožní dosiahnuť želané synergie a že benefity v oblasti vzdelávania i reálnej tvorby verejných politík budú ešte výraznejšie. Najmä však chceme študentov priviesť k tomu, aby našli zmysel v práci pre komunitu, ako aj pre spoločnosť ako celok. Po asi 20 rokoch na univerzite mám mnohých kochajúcich študentov v samosprávach, v orgánoch štátu, ale tiež v mimovládnych neziskových organizáciách, ktoré sa venujú verejnoprospešným službám. Osobne budem veľmi rád, ak sa aspoň časť našich ďalších absolventov rozhodne pre prácu v inštitúciách, kde sa tvoria verejné politiky. Skutočne šikovných a kreatívnych ľudí v tejto oblasti totiž nikdy nie je dost.

TANEC JE PRE NÁS HERECTVOM

Text: Radka Rosenbergová
Foto: archív Silvie Budovej a Patrika Budu

Súrodenci Patrik Buda a Silvia Budová študujú na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského. Sú tiež 25-násobnými majstrami Slovenska v štandardných a latinskoamerických tancoch. Tento rok bojujú o nomináciu na majstrovstvá sveta. Ak sa im to podarí, mohli by sa ich zúčastniť už na jeseň tohto roka.

Okrem toho, že ste tanečným párom, ste aj súrodenci, k tancu vás viedli rodičia, ktorí sa mu tiež profesionálne venujú. Mali ste vďaka tomu ľahšie začiatky?

Silvia: Ja som začínala tancovať v piatich rokoch, o rok neskôr som sa už tancu venovala aj súťažne. Zo začiatku nás rodičia vôbec nevedli k tancu, skôr nám ho zakazovali. Časom nás už ale nevedeli zastaviť. Veľmi nás podporujú, doviedli nás dokonca do nášho tanečného klubu TK UNI-DANCE v Bratislave, kde tancujeme pod vedením pána Petra Horáčka.

Patrik: Aj náš starší brat kedysi tancoval, takže sme chodievali na jeho súťaže. Už tam sme ako deti tancovali, už v škôlke sme absolvovali prvý tanečný krúžok. Vďaka ocinovi vieme, ako sa máme pripraviť napríklad kondične či technicky.

Vplýva to, že ste súrodenci, aj na tanečný výkon či tréningy? Nehádáte sa? Dokážete oddeliť súkromie od práce?

Silvia: Myslím si, že áno. Často sa nás ľudia pýtajú, ako napríklad zvládame ako súrodenci zatancovať romantické tance. Tým, že sme spolu od malička a vtedy sme tieto tance ešte nevnímali ako romantické, stalo sa to pre nás akousi rutinou. Preto už po toľkých rokoch nevnímame medzi sebou súrodenecký vzťah, tanec berieme skôr ako herectvo. Ako súrodenci určite na seba vplývame, pretože si vieme medzi sebou povedať aj to, čo by si možno iné tanečné páry medzi sebou nepovedali. Nehádame sa

často, ale ak sa náhodou pohádame, tak poriadne.

Patrik: Pohádame sa možno párkrát do roka, hádka trvá maximálne polhodinu a potom je to už v poriadku. Keď sme boli malí, tak sme si zo začiatku presadzovali každý to svoje, pretože sme obaja silné osobnosti a každý z nás chcel byť v páre dominantnejší. Časom sme si však našli spôsob, ako fungovať.

Nikdy nenastal čas, keď ste si povedali, že s tancom skončíte?

Silvia: Určite bolo zopár takých momentov, najmä počas pandémie. Už od malička sme zvyknutí na úspech, súťaží sa zúčastňujeme pravidelne, už na prvej súťaži v piatich rokoch sme skončili druhí. V roku 2020 sme mohli dosiahnuť vysoké výsledky. Súťaže však zastavili, čo nás demotivovalo, dokonca sme uvažovali nad tým, či má vôbec zmysel pokračovať v tanci. Aj rodičia, aj tréneri nás vtedy podporili. Tento rok však všetky stratené výsledky dobiehame.

Patrik: Veľký problém bol s cestovaním, nemohli sme ísť tancovať do zahraničia. Takisto sme nemohli niekoľko mesiacov trénovať, keďže všetko bolo zavreté. Bolo to veľmi ťažké, keďže sme boli zvyknutí na sústredenia aj súťaže v zahraničí. Niektorí zahraniční tanečníci však mohli tancovať, takže nás predbehli a my sme ich museli neskôr dobiehať. Ak by nebol covid, to by sme mohli sme zabojsť o zlatú medailu na majstrovstvách sveta, z ktorých sme vypadli, pretože sme nemohli trénovať. Teraz sme sa však dostali do semifinále a verím, že časom postúpime vyššie.

Ako vyzerá príprava na majstrovstvá sveta? Líši sa od prípravy na majstrovstvá Slovenska?

Silvia: Na Slovensku máme určitú pozíciu a bojujeme o konkrétne priečky, ale prvé tri mesiace v roku. Teraz sa budeme pripravovať na majstrovstvá Slovenska v desiatich tancoch, latinskoamerických tancoch a štandardných tancoch. Tu sa snažíme zabojsť o nomináciu na majstrovstvá sveta a ak sa nám ju podarí získať, zvyšok roka sa budeme pripravovať na svetové majstrovstvá.

Patrik: Nomináciu na majstrovstvá sveta môžeme získať tak, že skončíme prví alebo druhí v štandardných a latinskoamerických tancoch na Slovensku.

Čo vás na tanci najviac baví?

Silvia: Milujem hudbu aj pohyb, takisto ma veľmi baví vyjadrovať pocity prostredníctvom tanca. Občas na to zabúdam, pretože sa niekedy príliš

ponorím do techniky.

Patrik: Najviac ma baví reakcia publika. Počas korony som to cítil, keďže ja neviem tancovať sám pre seba. Už v škôlke sme vystupovali pred mnohými ľuďmi, takže som im mohol niečo prostredníctvom tanca povedať. Druhou motiváciou je hudba. Keď nám na súťaži pustia pieseň, ktorá nám nesadne, som trochu demotivovaný. Dobrá pieseň ma však vie veľmi nakopnúť.

Musí mať každá zostava na súťaži nejaký konkrétny príbeh?

Silvia: Nemusí. S trénermi konzultujeme najmä technickú stránku tanečných prvkov, ale aj príbeh. Avšak to, či tento príbeh vložíme do tanečného vystúpenia, je iba na nás. Preto tanec berieme aj ako herectvo, pretože zahráme nielen milostný príbeh, ale aj hádku či radosť.

Patrik: Na tréningu je to skôr o technike, ktorú sa snažíme čo najviac zdokonaľiť. Na súťaži sa hodnotia štyri kritériá – technika, pohyb do hudby, komunikácia a vedenie v páre, náročnosť a prednes choreografie.

Sú tanečníci na súťažiach priateľskí?

Patrik: Mimo parketu áno. Na súťažiach je to ale o boji o krížiky rozhodcov. Ak ja napríklad znemožním niekomu to, aby sa mohol dokonale predviesť, vďaka čomu sa predvediem sám, tak dostanem krížik ja. Toto sa snažia súťažiaci využiť a ukázať, čo dokážu.

Silvia: Máme veľa priateľov, s ktorými sa bavíme, aj keď nevieme, či je to úprimné. Akonáhle sa však ocitneme na parkete, priateľstvo ide bokom.

Obaja sa venujete trénovaniu tanca, aké kurzy ponúkate?

Silvia: Organizujeme niekoľko kurzov tanca, napríklad bachatu zameranú na ženský prejav. Okrem toho ponúkame aj kurzy rumbly a paso doble, ktoré sú rovnako zamerané na ženský prejav. Ja z pohľadu ženy, tanečnice, chcem priblížiť tanec ženám, ktoré sa síce tancu nevenujú profesionálne, ale zaujíma ich a chceli by o ňom vedieť niečo viac.

Patrik: Robíme aj párové kurzy, aj latino ladies či špeciálne kurzy zamerané na jeden tanec.

Čo znamená, že sú zamerané na ženský prejav?

Silvia: Veľa žien chce tancovať, ale nemajú tanečného partnera. Preto organizujeme kurzy zamerané iba na ženy, kde im vysvetľujeme, ako sa majú cítiť počas tanca. Dôležitá je aj jeho prezentácia či samotný pocit tanečnice. Veľa ľudí si totiž aj v párových tancoch väčšinou všimá práve ženu – tanečnicu.

V tanci musí byť žena sebedomá. Nemajú s tým účastníčky kurzov problém?

Silvia: Niektoré sú na začiatku dosť opatrné, ale časom zistia, že každá pracuje len sama na sebe. Tým, že ide iba o ich voľnočasovú aktivitu, nesúťažia, tak sa im to veľmi páči. Pre nás je najväčšou pochvalou to, že sa k nám neustále vracajú, z čoho sa veľmi tešíme.

Po skončení štúdia plánujete v týchto kurzoch pokračovať?

Patrik: Áno, pretože nás okrem samotného tanca baví aj trénerské aktivity. Už máme nejaké trénerské kurzy a licencie, takže sa trénovaniu chceme venovať. Samozrejme, veľmi nám v tom pomáha aj pedagogická fakulta.

Tancujete už od malička, ste populárni, už teraz sa tancom živíte. Prečo ste sa rozhodli študovať na Pedagogickej fakulte UK?

Patrik: Pôvodne sme obaja rozmýšľali nad FTVŠ UK. Na fakulte telesnej výchovy a športu už máme nejakých známych, ktorí musia vykonávať aj iné druhy športov – napríklad išli do hôr a nevenovali sa tancu naplno. Keďže chcem byť v budúcnosti trénerom tanca, chcel by som mať pedagogické vzdelanie. Preto pedagogická fakulta. **Silvia:** Na pedagogickú fakultu ma dotiahol Patrik, ktorý tam už rok študoval. Vybrali sme si kombináciu psychológie a občianskej náuky. Predtým som uvažovala aj nad ekonómiou, ale som rada, že som si vybrala pedagogickú fakultu, zatiaľ som spokojná. Pedagogické vzdelanie mi zatiaľ veľmi pomáha aj pri tréningu detí.

Ako stíhate učiť kurzy, profesionálne tancovať a ešte aj študovať?

Patrik: Dôležitý je harmonogram, ale dosť nám pomáhajú aj rodičia. Snažíme sa pomáhať si navzájom, keďže aj naša druhá sestra (je nás päť detí) je súčasťou týchto kurzov. Napríklad, obe moje sestry organizujú kurzy latino ladies, ja so Sisou máme na starosti párové tance.

Silvia: Zo začiatku to bolo veľmi náročné, avšak už na strednej som mala individuálny študijný plán, vďaka čomu som mohla skombinovať tréningy, súťaže aj školu. Pedagogická fakulta neposkytuje možnosť individuálneho študijného plánu, takže našou jedinou možnosťou je dohodnúť sa s konkrétnymi vyučujúcimi. Aj tak môžeme chýbať maximálne štyri hodiny. Už sme párkrát cestovali nočným vlakom na súťaž a ráno naspäť na prednášku. Všetci sa nám však snažia maximálne vyhovieť.

Text: Eva Kopecká
Foto: Michal Valentin

ABSOLVENTKA UK

ŠTÚDIUM NA UK BOLO NAJLEPŠÍM ROZHODNUTÍM V MOJOM ŽIVOTE

Veronika Weberová bola od detstva manuálne zručná. Aj keď jej snom bolo stať sa vyšetrovateľkou alebo spisovateľkou, knižné ilustrácie v nej prebudili akýsi druh citlivosti k výtvarnému umeniu. Počas štúdia mala šťastie na dobré učiteľky, ktoré ju umelecky nasmerovali. Od hry s drôtkami sa prepracovala až k unikátnej maľbe na vode, no počas svojej umeleckej cesty okúsila viacero výtvarných techník. Tie dnes odovzdáva svojim žiakom, na ktorých nedá dopustiť a ktorí ju volajú tak, ako podpisuje svoje diela v rámci vlastnej tvorby – VeWe.

Kedy ste sa začali venovať maľovaniu? Mali ste talent už od malička?

Keď som bola malá, nebavilo ma kresliť, skôr som vyrábala predmety zo všetkého, čo mi prišlo pod ruku. Dedovi som kradla drôtky v pivnici a robila z nich košíčky. Považovala som sa za antitalent, to bol často aj môj argument na výtvarnej. Dnes sa na tom smejem. Keď som si však musela vybrať strednú školu, učiteľka fyziky mi poradila, aby som skúsila navrhovanie šperkov, lebo to bolo blízke drôtu. Tak som išla na strednú školu scénického výtvarníctva

a bolo to dobré rozhodnutie. Mali sme výborných učiteľov, získala som prvé ocenenia a skúsenosti s vystavovaním svojich šperkov.

Prečo ste si vybrali štúdium na Univerzite Komenského (UK)?

Už na strednej som vedela, že chcem ďalej študovať. Najprv som sa skúšala dostať na Vysokú školu výtvarných umení, no to nevyšlo. Výtvarná výchova sa v tom čase dala študovať aj na Pedagogickej fakulte UK, no v kombinácii s iným odborom. Vtedy

mi poradila učiteľka angličtiny, ktorá si práve robila na univerzite doktorát, aby som išla na občiansku a etickú výchovu, lebo sú tam vraj najlepší pedagógovia, a mala pravdu.

Ako vás štúdium na UK ovplyvnilo?

Počas bakalárskeho štúdia som na výtvarnej skúšala rôzne techniky, to ma bavilo, ale nebola som tam úplne doma. Na občianskej som bola ako v inom vesmíre, objavovala som filozofiu, religionistiku, chodila som na výberové predmety, s pedagógmi sme

si vymieňali tipy na knihy, mala som pocit, že môžem lietať a hľadať sa. Skúšky ale boli náročné, musela som sa naučiť argumentovať a vychádzať najmä z prečítanej literatúry a rôznych zdrojov, čo bol iný systém výučby než ten, na ktorý som bola dovtedy zvyknutá. Argumentácia sa napokon prenášala aj do mojej umeleckej tvorby, kde som našla priestor na vyjadrenie iným spôsobom ako písaným textom.

Tomu ste sa však nevyhli pri písaní rigorózneho práce a napokon ste nastúpili aj na doktorandské štúdium. Na svojej alma mater ste teda zostali dlhšie.

Áno, titul PaedDr. som si urobila v rámci učiteľstva výchovy k občianstvu. Potom som si dala rok pauzu, vtedy som opatrovala jedno dievčatko, no pocítila som volanie vrátiť sa k výtvarnému umeniu. Som rada, že sa mi podarilo dostať na doktorandské štúdium, bola som tam veľmi spokojná. Venovala som sa maliarskym technikám a ich uplatneniu v školskom prostredí. S kolegami sme chodili na konferencie, organizovali sme besedy s výtvarníkmi aj exkurzie pre študentov. Po kolegovi a kamarátovi, ktorý žiaľ tragicky zahynul, som prevzala katedrový časopis Artefakt. Podarilo sa mi ho inovovať, no po skončení môjho doktorátu vyšlo ešte jedno číslo a časopis napokon zanikol.

V súčasnosti pôsobíte najmä ako výtvarná pedagogička. Čím si vás pedagogická prax získala?

Hneď po strednej škole som začala učiť v ateliéri malých detí. Vtedy som ešte nemala žiadny systém, bolo to také voľné. Po doktorandskom štúdiu som nastúpila na základnú umeleckú školu, kde som predtým praxovala. Úväzok mi ponúkli deň pred obhajobou doktorátu. Najprv som plánovala, že tam zostanem rok, no deti som si veľmi obľúbila a túto prácu si zamilovala. K učeniu občianskej výchovy som sa napokon nikdy nedostala, lebo mi nevyhovovali podmienky, v akých sa tento predmet u nás učí. Na výtvarnej v rámci ZUŠ-ky som naopak cítila veľkú voľnosť a s deťmi sme skúšali rôzne techniky, napr. linoryty, suchú ihlu, enkaustiku (maľbu horúcim voskom), vyrábali sme chemlonové koberčeky a dokonca sme urobili aj animovaný film. Minulý rok sme knižne vydali aj sprievodcu maliarskymi technikami, ktorý vychádzal z výsledkov dizertačnej práce a doplnila som ich detskými prácami. Niekedy sme používali alternatívne materiály, takže trieda vyzerala ako po výbuchu, deti boli celé špinavé, ale všetci boli spokojní. Žiaci potom ku mne chodili kontinuálne

a do mojej skupiny sa už nedalo zapísať. Po tom, čo som sa presunula z Bratislavy do Hodonína, som zo školy odišla, no naďalej budem spolupracovať s bývalými študentmi v rámci vlastných workshopov.

Mali ste popri práci s deťmi čas aj na vlastnú tvorbu?

Áno, ale nebolo ho nazvyš. Vystavujem však pomerne veľa na kolektívnych výstavách, posledné roky najmä v zahraničí, kde sa mi darí diela aj predávať. V portfóliu mám už 21 krajín. Dnes mi napríklad začína výstava v Tokiu, kam som poslala tri obrazy, a v Taliansku mi ešte beží jedna výstava. Tam spolupracujem s lokálnymi kurátorkami a podarilo sa mi získať aj nejaké ocenenia. Mám ponuky aj na samostatné výstavy, niektoré sa už zrealizovali, ale je to dosť náročné zorganizovať. Na to sa ešte len chystám, keď budem mať viac času, lebo nebudem každý deň v škole a budem mať na to priestor.

Tvoríte vo viacerých výtvarných médiách a neobmedzujete sa na jednu výtvarnú techniku. Ktorá vám je najbližšia, resp. ktorej sa najviac venujete a rozvíjate ju?

Na strednej škole sme skúšali maľbu na vodnej hladine, tzv. ebru. Nenašla som o nej veľa informácií, tak som s ňou začala experimentovať, a keďže som si nevedela zohnať farby, vytvorila som si vlastný postup. Neskôr som zistila, že ide o tradičnú tureckú výtvarnú techniku z 15. storočia. Základom je nádoba s vodou, v klasickej technike sa voda

kombinuje s práškom z rias, aby bola taká hustá ako lepidlo na tapety, a potom sa obraz na hladine vytvára pigmentmi spojenými hovädzou žĺčou a maľba sa otláča na papier. Papier sa musí stiahnuť cez okraj nádoby, aby hustá hladina zostala v nádobe. Ja pracujem s čistou vodou a inak upravujem farby. Mám techniku upravenú tak, aby som mohla omáčať plátno. Môžem ich ponoriť a zdvihnúť a nemusím už nič ťahať cez okraj. Využívam na to veľké nádoby podobné bazénikom. Ponorov robím niekoľko a farby sa na seba pekne vrstvia, čím vznikajú bohatšie vzory. V súčasnosti pracujem prevažne s dvomi technikami a okrem ebru sa venujem aj šrafovej perokresbe. Niekomu pripomína výšivku, mne zase grafiku, suchú ihlu alebo lept. Vyzerá to tak, ako keby obraz bol nakreslený v štyroch až piatich čiernobielych vrstvách. Ebru v tejto modifikácii aj čiaraná kresba sú moje autorské techniky, ktoré sa snažím posúvať ďalej, a už sa veľmi nevraciam k iným.

Čím sa pri vlastnej tvorbe inšpirujete?

Niekedy potrebujem len tvoriť a ono to samo príde. Inokedy mám konkrétnu myšlienku, ktorú chcem zobraziť. Okrem toho inšpiráciu nachádzam v každodenných veciach alebo keď niečo zažijem, tak to chcem aj nejakou technikou reflektovať. Preferujem abstraktnú maľbu, lebo je expresívnejšia, voľnejšia, emocionálna a kresba je oproti nej prísna a treba na ňu veľa trpezlivosti.

Daniel Casten (centre) as part of Audit Expert Panel at Comenius University

Text: Barbora Tancerová
Photo: Michal Valentin

INTERNATIONALISATION CAN ATTRACT AND RETAIN TOP TALENT

At the end of 2024, an Audit Expert Panel visited Comenius University to evaluate the institution's level of internationalization. The assessment, part of a broader project, followed a self-evaluation survey submitted by the university. During the visit, the panel conducted interviews with full-time and exchange students, academic and administrative staff, as well as representatives of university and faculty management. The aim of the project is to enhance internationalization at Comenius University through the development and implementation of an action plan, informed by the recommendations of the expert panel. But why is it important to approach internationalization strategically? What benefits can it bring, and what changes are necessary at Comenius University to achieve these goals? **Daniel Casten**, an international higher education consultant and member of the Audit Expert Panel, shares his insights.

Why is it important for any university to think about internationalization?

From a very practical standpoint - to keep pace. Internationalization at top universities is rigorously and proactively developed. Enhanced opportunity for students, academics, and administrative staff translates to qualitative gain, increasing relative attractiveness. Institutions that internationalise effectively are more able to attract and retain top talent. Studying and collaborating with people from diverse systems of learning, teaching, research, and management enriches all areas of an institution. It broadens our understanding of new methods and best practices, whether through international experiences or by integrating perspectives from related fields into classrooms and labs.

What are the main prerequisites for a HEI to become an attractive place for foreign students and researchers?

The most basic is a desire for qualitative development. Given the rapid pace of university development around the world, strategic development is necessary to maintain relative attractiveness. It takes goals, requires structures, staff, and coordination. Setting relevant, achievable goals is significantly aided by seeking input and involving a broad range of stakeholders to help unlock human potential. This allows for prioritization and for the disparate needs of different departments and programmes to be met. This provides a framework for unlocking the creative potential of individuals. Better quality universities tend to develop and follow long-term strategic approaches. This allows them to direct investments into people and processes in an effective way. A clear strategic vision for internationalization, leading to a consistent and well-defined set of operational goals and plans, can help an institution stay on track through changes in staffing and leadership.

What aspects of Comenius University life did you look into during your visit?

We approached internationalization through four key dimensions: the student experience; teaching; research (especially in relation to mobility and support); and the institutional and strategic framework for development of the above. We engaged over 100 stakeholders—including central and faculty management and staff, and both domestic and international students—and examined strategy, goals, and the ability to implement them at central, faculty, and departmental levels. A significant portion of our time was

spent engaging with academics, students, and management, discussing what they feel would enable them and where they see obstacles. Our goal was not to recommend generic international best practices, but to tailor solutions that would best serve the needs of Comenius' students, academics, and administrative staff.

What are some of the best practices we should apply?

Three examples that could bring significant impact:

- Ensure academics can focus on core activities of teaching and research and spend less time on internationalization-related administration like visas, insurance, student recruitment, and other logistical matters. Proper support structures help attract and retain talented students and academics. Effective coordination between central and faculty levels is key.
- Credit recognition - It should become very rare that a student must extend studies because they chose to have a valuable experience abroad. A student should know before they depart that the course will be recognized. The new national rules on "mobility windows" in Slovak universities should be a major step in solving credit recognition issues for students who go abroad on a mobility.
- Set a long-term goal of ensuring an international experience for all students, which could come in the form of short or longer term mobilities or internationalization at home, e.g., by taking English-taught courses within Slovak study programmes. Comenius University has the necessary stature to raise these standards for graduation.

What was your opinion of Comenius University after your visit?

Comenius University's standing as a leading institution in Slovakia was evident. There is a clear desire to utilize the potential of internationalization to develop the university and bring benefit for students, staff, and broader society. There are areas of excellence across all the constituent parts of the institution, across faculties, research groups, and the student body. Some of the potential is still untapped due in part to atomization of highly decentralized units, but increased and effective organization is possible while still respecting legal or historic boundaries.

Text: Barbora Tancerová
Foto: Michal Valentin

ROZHOVOR

NA BUDÚCI ROK BUDEM V HOLLYWOODE

Prestížne filmové ocenenia Zlatý glóbus sa udeľujú každoročne v januári v Hollywoode, pokladajú sa za barometer pred udeľovaním Oscarov. Tento rok Zlaté glóbusy získali napríklad Demi Moore a Adrien Brody. O ich ocenení rozhodovala aj filmová novinárka Kristína Kúdelová, absolventka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Koľko filmov a seriálov kvôli tomu musela vidieť? K akým filmovým hviezdám sa ako členka poroty dostala? A majú hviezdy aj hviezdne maniere? O zákulisí práce filmovej novinárky porozprávala pre Našu univerzitu.

Ako ste sa stali členkou poroty na Zlaté glóbusy?

Filmovú novinárku robím už od skončenia vysokej školy v r. 2000, vyše dvadsať rokov chodím pravidelne na filmové festivaly do Cannes, Karlových Varov, San Sebastiánu, Berlína a podobne. Takže mám veľkú sieť kontaktov medzi novinármi, distribútormi a tzv. *publicists*, ľuďmi, ktorí sú zodpovední za propagáciu filmov. Organizácia, ktorá stojí za Zlatými glóbusmi – Hollywoodska asociácia zahraničných novinárov, sa vlani rozhodla rozšíriť svoju členskú základňu. Chceli, aby ju netvorili len zahraniční novinári, ktorí píšu o filme a žijú priamo v USA, ale aj novinári žijúci v iných krajinách. Dostali na mňa tip, oslovili ma a súhlasila som. Celkovo je nás teraz v asociácii asi 300, každý z nás má právo hlasovať o Zlatých glóbusoch.

Koľko filmov ste si museli pozrieť?

Určite to bolo aspoň 500 titulov, nielen filmy, ale aj seriály, ktoré mali niektoré aj 10 častí.

Ako sa to dalo stihnúť?

Úvodné stretnutie sme mali cez Zoom

začiatkom júna, kde sme dostali prístup do platformy – niečo ako menší Netflix alebo HBO, na ktorej boli všetky nominované filmy a seriály. Požiadali nás, aby sme začali pozeráť hneď, lebo vraj ku koncu roka bude počet snímok pribúdať. A naozaj, od októbra som sa vždy ráno zobudila a na telefóne som mala minimálne 15 notifikácií na nové filmy alebo seriály, ktoré v Amerike, kým som spala, pridali na platformu. Musela som si brať dovolenku, aby som to stihla napozerať.

Dostali ste za rozhodovanie aj nejakú odmenu?

Byť členkou je čestná funkcia, takže som nedostala nič. Vyslovene sme mali zákaz prijímať dary od produkčných a distribučných spoločností, musela som podpísať, že sa nenechám „korumpovať“, lebo by ma vylúčili z asociácie.

Pokúšal sa o to niekto?

Priamo nie, ale tak rafinovane. Chodili mi balíčky s propagačnými materiálmi, alebo veľmi pekné maily, v ktorých mi opisovali zážitky z natáčania alebo rôzne zákulisné informácie, aby ma „navnadili“

pozrieť si práve tento film. Mali sme tiež ako porotcovia prednostnú možnosť rozhovorov s tvorcami filmov. Keď mi teda prišla ponuka na rozhovor s Ewanom McGregorom, ktorý hrá v seriáli *Gentleman* v Moskve, ktorý chceli dostať do nominácie na glóbusy, jasné, že som si tento seriál pozrela celý. Zistila som teda, že od tretej časti sa výrazne zlepšil. Často sa mi totiž stávalo, že som seriál po dvoch častiach vypla, bol slabý.

Tiež mi chodili maily s pozvánkami na premiéry filmov: „Vážená pani Kúdelová, slávnostná premiéra za účasti tvorcov bude v tom a v tom divadle na Sunset Boulevard v Hollywoode, zaparkovať môžete na tej a tej adrese za rohom.“ A dostala som tiež pozvánku na slávnostný ceremoniál odovzdávania Zlatých glóbusov.

Neláka vás to ísť tam a zažiť to naživo?

Samozrejme, ale tento rok to nebolo možné fyzicky, ani finančne. Ale dohodla som sa so šéfredaktorkou SME Beatou Balogovou, že na budúci rok by som si zobrala neplatené voľno na to najrušnejšie obdobie, aby som to mohla

Mgr. Kristína Kúdelová

je filmová novinárka, členka Asociácie hollywoodskych zahraničných novinárov (Hollywood Foreign Press Association), ktorá rozhoduje o ocenení Zlatý glóbus. Pochádza zo Šale, na Filozofickej fakulte UK v Bratislave vyštudovala francúzštinu a žurnalistiku, ovláda tiež angličtinu, španielčinu, nórčinu, maďarčinu a taliančinu. Vyše 20 rokov pracuje na oddelení kultúry v denníku SME. Pravidelne sa zúčastňuje filmových festivalov v Cannes, Berlíne, San Sebastiáne či Karlových Varoch. Ako členka Medzinárodnej organizácie filmových kritikov FIPRESCI bola porotkyňou filmových festivalov v San Sebastiáne, v Seville, Montreale a ďalších. Je autorkou dvoch dokumentárnych filmov, v r. 2021 napísala knihu *Interview* (s Janou Sundermanovou), v ktorej približuje zákulisie stretnutí s osobnosťami filmu.

zažiť naživo. Nejde mi ani tak o hercov či režisérov, tých vídavam na festivaloch, ale skôr o celú tú americkú kultúru okolo filmu. Ak to vyjde, na budúci rok budem v zime v Hollywoode.

S akými hviezdami ste mali možnosť robiť rozhovor vďaka členstvu v porote?

Bol medzi nimi napríklad Denzel Washington, Hugh Grant, Robbie Williams, Nicole Kidman alebo Colin Farrell. Rozhovory pre členov asociácie prebiehali zvyčajne online alebo hybridne. Pozvaná skupinka novinárov – či už tí naživo napríklad na tej premiére v Hollywoode alebo pripojení cez Zoom ako ja, mali možnosť sa pýtať. Niektorých som mala exkluzívne len pre seba, napríklad Isabellu Rosseliniovú.

Vaša práca vyzerá zvonku ako práca snov – živiť sa pozeraním filmov a televíznych programov a občas odcestovať na filmový festival, kde je červený koberec a na ňom pózujú filmové hviezdy. Aká je realita?

Realita je taká, že nie každý film si zaslúži, aby o ňom čitateľ čítal. Ja ako filmová novinárka som zodpovedná za to, aby som čitateľovi vyľadala práve také, ktoré za to stoja. A to mi chvíľu trvá. Pozerám teda omnoho viac filmov, ako by som chcela a robím to najmä vo svojom voľnom čase, po večeroch, cez víkendy. Sú dni, keď naozaj ráno vstanem a začnem doma pozeráť filmy, ale zvyčajne som normálne v práci v redakcii a telefonujem, zháňam si materiály, píšem texty. Festivaly sú pre mňa dva pracovné víkendy a celý týždeň bez oddychu medzi nimi. Projekcie napríklad v Cannes začínajú o 8.30, súťažný film býva o 22.00, a premieta sa aj o 24.00. Takže kmitám medzi kinosálami, stihnem tak štyri filmy za deň. Medzitým sú tlačovky, niekedy mi ponúknu niekoho na rozhovor, musím sa pripraviť. No a samozrejme medzi tým všetkým musím napísať minimálne jeden článok a poslať ho do redakcie. Sú dni, keď mojím jediným jedlom je obrovská zmrzlina. Na párty by som mohla ísť, ale na druhý deň by som to oľutovala. Aj po červenom koberci by som sa mohla prejsť, ale nemám čas sa prezliekať.

Nestáva sa vám, že sa musíte do pozerania filmov nútiť?

Samozrejme. Cez dovolenku sa preto snažím nepozerať nič – alebo ak, tak len niečo také, k čomu by som sa ani nemala priznávať, nejakú blbosť na odreagovanie.

Ste pri hodnotení filmov kritická?

Keď som bola mladšia, bola som kritickejšia, to tak asi k mladosti patrí. Dnes som zhovievavejšia. Chcem o filme napísať tak, aby človek mal chuť ísť do kina. Často aj s kolegami máme na rovnaký film úplne odlišné názory, takže viem, že je legitímne, keď sa niekomu jeden film páči a druhému nie. Zbytočne nechcem niekoho znechucovať alebo odradiť. Vo filme si môže každý nájsť to, čo jeho osloví, s čím má osobnú skúsenosť.

Máte za sebou veľké množstvo rozhovorov s hercami, herečkami, režisérmi a ďalšími filmovými tvorcami z celého sveta, medzi nimi boli hviezdy ako Brad Pitt, Catherine Deneuve, Javier Bardem, Johnny Depp alebo režisér Pedro Almodóvar. Akí sú naživo? Majú veľké hviezdy aj hviezdne maniere?

Hviezdne maniere som veľmi nezažila. Práve naopak, stretnúť sa a rozprávať sa s „hviezdou“ býva väčšinou pekný zážitok. Myslím si, že z tých tisícov mladých ľudí, ktorí sa chcú stať hercami, sa presadia takí, ktorí sú nielen herecky talentovaní, ale aj inteligentní, pracovití, milí, majú spoločenské zručnosti. Hviezdou sa človek nestane zvyčajne len preto, že je pekný, ale musí za tým byť aj oveľa viac.

Spomeniete si na nejaký výnimočný zážitok?

Napríklad moment, keď som v Cannes sedela vedľa Brada Pitta a Leonarda di Capria a mohla sa pýtať. Ešte potom prišli Quentin Tarantino a Margot Robbie, promovali film *Vtedy* v Hollywoode. *Vtedy* som si hovorila: Hmm... viac už asi ako filmová novinárka nemôžem chcieť.

Vašou alma mater je Filozofická fakulta UK, kde ste študovali žurnalistiku a francúzštinu. Prečo táto voľba?

Žurnalistika ma bavila, už na strednej

škole som robila šéfredaktorku školského časopisu, vyhrala som aj Štúrovo pero s recenziou na film Martina Šulíka *Neha*. Aby som si zvýšila šance na prijatie, pridala som si francúzštinu, vtedy sa to dalo študovať ako dvojdobor. Francúzštine som sa venovala, moja mama bola učiteľka a prekladateľka z francúzštiny.

Venovali ste sa filmu aj počas štúdiá?

Veľmi intenzívne. Naši pedagógovia našli takú správnu mieru medzi tým, koľko nám dať slobody a koľko na nás naložiť v zmysle štúdiá. Dali nám veľa priestoru, aby sme aj sami rástli. Ja som si vo Filmovom ústave požíčavala filmy na videokazetách, vo Francúzskom inštitúte čítala *Cahiers du Cinéma*, odborný filmový časopis, chodila som na Festival študentského filmu Áčko, vo štvrtom ročníku som sa dostala na stáž na letnú filmovú školu do Paríža. V škole boli veľmi ústretoví, dostala som príležitosť svoje záľuby spojiť so štúdiom. Napríklad na francúzštine som urobila seminárku o festivale v Cannes. Ako svoju diplomovú prácu som natočila dokumentárny film o Rudolfovi Slobodovi, mojom obľúbenom spisovateľovi ešte z gymnázia.

Ako spomínate na vaše roky na univerzite?

Boli to skvelé časy. Študovať na filozofickej fakulte bolo pre mňa niečo magické, veľmi som si to vážila. Milovala som budovu na Štúrovej, kde je katedra žurnalistiky, boli sme tam taká komunita. Budova na Gondovej a hlavná budova univerzity na Šafárikovom na mňa dýchali svojou výnimočnosťou. A už na škole som testovala svoje novinárske zručnosti. Ak som si na skúške nebola úplne istá, skúsala som to otočiť, byť ja tou, ktorá sa pýta. Niekoľkokrát mi to vyšlo, vyučujúcich to bavilo a rozrozprávali sa sami o tom, čomu sa venujú. Zažila som tiež internátny život, štyri roky som bola na Štúroku, bolo tam výborne. Z internátu a zo školy mám kamarátstva na celý život.

Celý rozhovor nájdete na www.uniba.sk

NAŠI ŠPORTOVCI NA WIUC OPĀŤ PRVÍ

Svetové medziuniverzitné majstrovstvá (World InterUniversities Championships – WIUC) sa vlni konali deviatkrát. Výprava Univerzity Komenského vybojovala celkové prvenstvo a obhájila svoju pozíciu z predchádzajúceho ročníka. V štatistikách tejto súťaže patríme k najúspešnejším univerzitám, päťkrát sme zvíťazili (2018 v Barcelone, 2019 v Pule, 2021 v Ríme, 2023 v Paríži a 2024 v Ríme) a raz sme obsadili tesné druhé miesto (2022 v Barcelone). Naša výprava sa dokáže presadzovať v silnej konkurencii, v novembri 2024 v Ríme súťažilo 100 univerzít z 31 krajín celého sveta so 4400 účastníkmi. Prečo sa nám v tejto súťaži tak darí? Zhovárali sme sa s Tiborom Balgom z Fakulty telesnej výchovy a športu UK, vedúcim našej výpravy na WIUC 2024 v Ríme.

Čo sa skrýva za – dá sa povedať už tradičným – skvelým umiestnením našej univerzity v tejto súťaži?

Čiastočne je to tým, že na WIUC chodievame pomerne veľká výprava. Máme zastúpenie vo viacerých športových disciplínach a dokážeme v nich nazbierať dostatočný počet bodov. Celkové umiestnenie univerzity je vyskladané z úspechov v jednotlivých disciplínach. Bodujeme vo viacerých, hoci nie sme vždy prví alebo na medailových pozíciách, ale body zbierame napr. aj za účasť vo štvrtfinále. A samozrejme to je aj tým, že máme šikovných študentov, sme veľká univerzita, máme zároveň športovú fakultu, a vieme tak vyskladať výpravu s kvalitnými športovcami.

V ktorých športoch sa nám na WIUC tradične darí?

V posledných rokoch zaznamenávame výrazné úspechy najmä v tenise a atletike, kde sa nám darí pravidelne obsadzovať popredné priečky v individuálnych súťažiach, družstvách

a štafetách. V športových hrách je to striedavé, ale každý rok sa niektorému nášmu kolektívu podarí v silnej konkurencii zvíťaziť. V poslednom ročníku to boli skvelé volejbalistky, predtým futbalisti, čo bolo naozaj fantastické, pretože v týchto športoch býva obrovská konkurencia.

Máme dostatok športovcov a športovkyň so záujmom reprezentovať?

V tých tradičných športových hrách, ako sú futbal, volejbal, basketbal či futsal, máme vždy veľký záujem. Každoročne záujem o reprezentovanie narastá. Tento rok našu výpravu tvorilo 170 členov, mali sme zastúpenie aj v nových športoch, ako napríklad padel (*raketový šport kombinujúci prvky tenisu, squashu a raketbalu*).

Ako robíte výber do tímu na WIUC?

Väčšina výpravy je z FTVŠ, ale veľa šikovných športovcov máme aj na iných fakultách. Každý šport má svojho koordinátora/trénera, ktorý je

zodpovedný za výber. Kolegovia na jednotlivých fakultách komunikujú medzi sebou, dávajú si tipy. Vždy sa zaujímate, či sa na niektorej fakulte objaví šikovný športovec, ktorého by sme mohli osloviť, viacerí sa aj sami ozývajú.

Máme ešte ako výprava priestor na rast?

Áno, napríklad do Ríma (2024) sa nám nepodarilo vyskladať mužstvo hádzanárov alebo rugbyistov, v týchto disciplínach sme zatiaľ nenašli na UK dosť športovcov.

Majú naši športovci pred cestou na majstrovstvá nejakú spoločnú prípravu, aby sa zohrali, ak nie sú všetci z jednej fakulty?

Áno, hoci býva ťažké zladíť rozvrhy a nájsť čas, pár tréningov majú. Futbalisti aj volejbalisti mali pred Rímom aj priateľský prípravný zápas s STU.

Koľko stojí vyslať výpravu na WIUC?

Pri veľkosti našej výpravy sa celkové náklady šplhajú k 60 000 eurám.

Registračný poplatok (zhruba 1/3 nákladov) uhrádza univerzita, za čo aj touto cestou veľmi pekne ďakujem vedeniu a pani kvestorke. Snažíme sa, aby ďalšiu tretinu nákladov preplácali jednotlivé fakulty (napr. za ubytovanie). Istú časť si hradia aj sami športovci, tento rok si napríklad sami kupovali letenku do Ríma. WIUC býva v atraktívnych mestách, Paríž, Rím, Barcelona, čo nie sú lacné destinácie, ale vždy sa snažíme, aby študenti mali čo najnižšie náklady.

Kto býva okrem športovcov ešte členom výpravy?

Okrem športovcov je súčasťou výpravy realizačný tím, ktorý tvoria tréneri jednotlivých disciplín. Tento rok sme sa rozhodli posilniť našu výpravu aj o tzv. supporterov, šiestich študentov, ktorí mali za úlohu podporovať a povzbudzovať naše tímy, vytvárať atmosféru. Mali megafón, bubon a ich neúnavná podpora bola obzvlášť dôležitá v rozhodujúcich momentoch, ako napríklad vo finálových zápasoch

našich volejbalistiek. Aj ostatné univerzity mávajú početné fankluby.

Aké zážitky si členovia výpravy prinášajú? Majú čas si to užiť, je priestor na zoznamovanie sa s mladými z iných škôl?

Dni, keď beží športový program, sú náročné, súťaží sa od rána do neskorého večera. Vtedy veľa času nemajú. Najviac si to užívajú po záverečnom ceremoniáli, v posledný večer, keď už vedia, že na druhý deň sa od nich neočakáva výkon. Drvivá väčšina účastníkov býva ubytovaná v tzv. Championship Village, čo je niečo ako olympijská dedina, takže majú možnosť sa tam pozoznamovať. Na WIUC býva skvelá atmosféra. Je to šport, sú tam emócie, je úžasné ich vidieť, ako sa tešia z víťazstiev a sú hrdí na univerzitu.

Je vôbec ešte niečo, čo by sme mali zlepšiť do budúcnosti?

Vždy je čo zlepšovať. Možno ešte skúsii znížiť náklady, ktoré znášajú študenti, aby ich to stálo čo najmenej. Želal by som si tiež, aby sme mali

jednotné reprezentatívne súpravy, ako mávajú iné výpravy. Zatiaľ sme mali aspoň univerzitné mikiny. Bolo by tiež dobré, keby sme ako univerzita mali svojho maskota. V posledných rokoch ho napríklad cheerleaderky vyslovene potrebujú mať v choreografii. To nám chýba, iné univerzity ich majú.

Ako by sa dalo zapojiť čo najviac študentov a študentiek do športovania a prípadného reprezentovania univerzity?

Pomohlo by vytvoriť post celouniverzitného koordinátora športu, realizačný tím tvoria dnes kolegovia z fakúlt, sú to najmä nadšenci a robia to často na úkor svojho voľného času. Medzinárodných šampionátov a súťaží, ktorých by sme sa mohli zúčastňovať, je viac, v niektorých sa súťaží aj v iných disciplínach. Hlavný koordinátor by to mohol manažovať, a tým pádom by sa možno zapojilo aj viac študentov z rôznych fakúlt. Nemáme štatistiky, koľko študentov UK aktívne športuje, ale určite by ich mohlo byť aj viac.

PREHLAD PÓDIOVÝCH UMIESTNENÍ NAŠICH ŠTUDENTOV NA WIUC 2024 V RÍME

Volejbal

ženy – 1. miesto

Tenis

Martin Dobrý (FTVŠ) – 1. miesto
 Samuel Paulovčák (FTVŠ) – 2. miesto
 zmiešaná štvorhra – Mix: Martin Dobrý (FTVŠ) a Inez Mária Kotlíková (PraF) – 1. miesto
 zmiešaná štvorhra – Mix: Samuel Paulovčák (FTVŠ) a Sandra Mária Kerdíková (FTVŠ) – 2. miesto
 celkovo v disciplíne (tenis) – Univerzita Komenského – 1. miesto
 (M. Dobrý, M. Grmáč, S. Paulovčák, H. Holičková, S. Kerdíková, B. Kmošková (všetci FTVŠ), I. M. Kotlíková (PraF))

Futsal

ženy – 2. miesto
 muži – 3. miesto

Futbal

muži – 3. miesto

Cheerleeding

3. miesto v kategórii, celkovo 4. miesto v disciplíne

Basketbal

muži – 3. miesto

Bedminton

dvojhra – Alžbeta Perušská (FSEV) – 1. miesto
 celkovo v disciplíne (bedminton) – Univerzita Komenského – 3. miesto
 (Jakub Borguľa, Timotej Ďuriček (obaja FTVŠ), Ema Pelachová (FM), Alžbeta Perušská (FSEV))

Plávanie

50 m voľný spôsob – Zuzana Pavlikovská (PriF) – 1. miesto
 50 m prsia – Zuzana Pavlikovská (PriF) – 3. miesto
 50 m motýlik – Zuzana Pavlikovská (PriF) – 3. miesto
 50 m motýlik – Boris Habrda (LF) – 3. miesto

Atletika

800 m muži – Miroslav Borovka (FTVŠ) – 1. miesto
 800 m ženy – Emma Paulínyová (LF) – 2. miesto
 1 míľa muži – Miroslav Borovka (FTVŠ) – 2. miesto
 švédská štafeta – Písečná-Ševčík-Paulínyová-Hanic – 1. miesto
 štafeta 4x400 m – Písečná-Ševčík-Trulíková-Hanic – 1. miesto
 celkovo v disciplíne (atletika) – Univerzita Komenského – 1. miesto
 (K. Špitková, E. Matej, V. Trulíková, M. Borovka, M. Písečná, A. Ševčík, M. Hanic (všetci FTVŠ) a E. Paulínyová (LF))

Stolný tenis

celkovo v disciplíne – Univerzita Komenského – 2. miesto
 K. Doubek (FMFI), M. Maslan (FMFI), M. Remeň (FTVŠ), S. Bilkovičová (FTVŠ), P. Čermáková (FaF)

UNIVERZITA V SIETI

uniba.sk

[Comenius.University](https://www.facebook.com/Comenius.University)

[Comenius.University](https://www.instagram.com/Comenius.University)

[school/comeniusuniversity](https://www.linkedin.com/school/comeniusuniversity)

[UniverzitaKomenskehoVBratislave](https://www.youtube.com/UniverzitaKomenskehoVBratislave)

[ComeniusUni](https://twitter.com/ComeniusUni)

[comenius.university](https://www.tiktok.com/comenius.university)

[comenius.university](https://www.snapchat.com/comenius.university)